

2

7(21) 1941
თბილისი

კავკასიონი

ყოველკვირეული გაზეთი

KAVKASIONI

18 თებერვალი * ფასი 3000 კუპონი

გუსსოვებს უშსუგეთი !

3

პრეს-გაზეთი, ეს რთული ქვეყანა...

მე-2 გვერდი

— ახლო აღმოსავლეთში გაეროს გენერალური მდივნის ახლადმოვლენილი წარმომადგენელი რომ ბრძანდებოდით, ინტერვიუში გენერალ დე გოლის სიტყვები მოიხმეთ და განაცხადეთ: რთულ აღმოსავლეთში მართლაც არსებითი მიზეზი-წინააღმდეგობაა. ეს გამონათქვამი კავკასიასაც მოესადაგება?

— კოდეც პო და კოდეც არა. თუ კავკასიის პრობლემებს ახლო აღმოსავლეთის პრობლემებთან შევადარებთ, მე ეიტყვი, რომ ეს უკანასკნელი გაცილებით რთულია და მძიმე. თუმცა მოლაპარაკებაში ახლოაღმოსავლეთში კავკასიისებზე მეტად გამოცდილი არიან.

— თქვენ რამდენჯერმე იყავით საქართველოში. როგორია სადღესო ვითარება?

— საქართველოს პრობლემები საბჭოთა კავშირის ყოფილი ქვეყნებისათვის ნიშანდობლივი და საცნაური პრობლემებია. საქართველო

კომერციის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანდ დამოკიდებულია ყოფილ საბჭოთა კავშირსა და მის რესურსებზე. აქედან გამომდინარე, ქვეყანა ძველ პარტნიორებსა მიჯაჭვულია.

— თქვენ გაეროს გენერალური მდივნის ნდობით აღჭურვილი ბირი ბრძანდებით... რას გულისხმობს თქვენი მისია?

— მე მშვიდობა უნდა აღვადგინო და აფხაზეთის თუ სხვა რეგიონების პრობლემები პოლიტიკური გზით გადავჭრა. საქართველოში ხომ, სამწუხაროდ, ორი თუ სამი პრობლემაა ქვეყანაში: მაცხოვრებელ ეთნიკურ ჯგუფებს რომ უკავშირდება, ავდიოთ სამხრეთ ოსეთი — მათაც გამოცდილება სურთ... ერთი სიტყვით, ეს რთული ქვეყანაა. მაგრამ აღნიშნული კონფლიქტის შემთხვევაში უფრო დიდძალი შენედიგანის სხვა პრობლემაც იქნება, კერძოდ: უშიშროების საბჭოს ქვეყნებისათვის რამდენად მისაღები

იქნება ძველი საბჭოთა კავშირის ქვეყნების ტერიტორიაზე მშვიდობის აღმადგენელ-დამაკვიდრებლის როლში რუსეთის ხილვა. ეს საკითხი კარტული პრობლემების კომპლექსის სცილდება. უშიშროების საბჭოში ორგანიზაციის რაღაც სახეზე პრეცედენტის შექმნის საშიშროებაა. არ ეციო, როგორ გადაწყდება ეს პრობლემა.

— აფხაზეთი და ქართველები ბოლოს შეთანხმდნენ, რომ აფხაზეთის სამხრეთში დემილიტარიზებული ზონა შეიქმნას და ქართველი ლტოლვილები ამ რეგიონში დაბრუნდნენ. როგორ ფიქრობთ, არის ეს პირველი ნაბიჯი მშვიდობისაკენ?

— ზოგადად, თუ მოლაპარაკება გესურს, მოლაპარაკების შედეგი ხელშეხება, საგრძნობი უნდა იყოს. თუ ასე არ ხდება, მოლაპარაკებას აზრი არა აქვს. თავიდან ტყვეთა გაცვლის საკითხი დავიწყეთ. 20 დე-

კემბრამდე ტყვეები უნდა გაცვალიყო. დაპირისპირებულმა მხარეებმა ეს გააკეთეს კიდეც. ამჯერად სხვა თარიღია აღნიშნული — 10 თებერვლიდან პირველ ლტოლვილებს უსაფრთხო ზონაში დაბრუნება შეეძლება. თუ ეს ვადები დათარიღებული დაცული იქნება, მოლაპარაკება საკითხის პოლიტიკური გადაწყვეტის შესაძლებლობებს შექმნის.

— ეს პროცესი აფხაზეთის კვლავ მულტინიკურ რეგიონად ქცევის თუ ითვალისწინებს?

— ჩვენ ვერ შევუიფიცებთ, რომ მთელ ეთნოსს (250 000 ქართველი) რეგიონი ბოლომდე დაატოვებინეს. აფხაზეთი თანახმანი არიან, რომ ისინი დაბრუნდნენ უკან. ცხადია, ერთად აღარა, სახლები ხომ დანგრეულია, ჯერ არ შეკეთებულა და ამიტომ ყველა ერთად და ერთდროულად შინ ვერ წავა. აფხაზეთი არ ამბობენ, რომ

აფხაზეთი მონოეთნიკური უნდა იყოს.

— რეგიონის მოსახლეობა როგორ უყურებს გაეროს ეგიდით სამშვიდობო მისიის განსახორციელებლად რუსეთის დაბრუნებას?

— იცით, მათ რუსეთთან ურთიერთობის საქმეო გამოცდილება აქვთ და ალბათ უწყიან, რამდენად ახლოს უნდა იყვნენ რუსეთთან, რომ არ მოექცნენ სამხრეთის ქვეყნების გაუგებრობის ქვეშ. ქრისტიანებს — სომხებსა და ქართველებს — რუსები ურწმუნიათ. მუსულმანებს — თურქები. საკითხი ასე უნდა დაისვას: პირველ რიგში უნდა გაიზარდოს, რამდენად შეითვისებეს ქვეყანა რუსებს, როგორც პოლიციელებს? რუსებს მიიღებენ იმდენად, რამდენადც ისინი თავს მოთოკვენ, ამას გაეროც მიჰყავს ყურადღებას.

— რუსებსაც ეს უკანასკნელი გამოსავალი უფრო აძლევთ ხელს, სხვაგვარად მათ ნეომიპრიადიზმი დაბრუნდებოდა. ნებისმიერ შემთხვევაში, უშიშროების საბჭო უნდა გადაწყვიტოს,

როგორ მიმართოს ქალის-მეუღლის დაჯიქვას. მანამდე, სანამ რუსეთი მომავალი წლის 31 იანვრამდე ვიქნებით ადგილზე, შედეგად გაეროს უფლებამოსილებას ყველი გაუდის.

— აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საქართველოსთან მიმართებაში ვერაუბრებს? თქვენ როგორ ხედავთ ამ პრობლემას?

— რუსეთი, უკრაინაში თანამშრომლობისა და უშიშროების საბჭო, გაერთიანებული ერები მოითხოვენ, რომ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა დაცული იყოს. საერთაშორისო გაერთიანების მიერ წამოყენებული ამ წინადადების გათვალისწინებით სათანადო გადაწყვეტილება აფხაზეთზე და ქართველებზე უნდა მიიღოს. პირადად მე ამ საკითხთან დაკავშირებით იმედი განსაკუთრებული არის არა მაქვს. ერთი რამ ცხადია — აფხაზეთის რეგიონის გრძელი ავტონომია უნდა მიეცეს.

თარგმანი

ნიკო პირთაძე

ეკონომიკა, გიზნისი

— ბატონო ვახტანგ, რა ისტორია აქვს თქვენს ფირმას და რა მიზნებს ისახავს იგი?

— ფირმა EDF Man Sugar Ltd ხანგრძლივი ისტორიისაა, რაც 1783 წლიდან იწყება. მას საფუძველი ჩაუყარა ორმა მამად, ედუარდ დესპორს და ფრედერიკ მენემ. ფირმის სახელწოდება აქედან მოდის. ფაქტობრივად, ესაა აქციონერული საზოგადოება, რომელსაც აშუალოდ დირექტორთა საბჭო განაგებს. ფირმა ძირითადად შაქრით ვაჭრობს. გასული წლის მაჩვენებლით ვაჭრობის მოცულობამ მილიარდ 650 მილიონი დოლარი შეადგინა — გაიყვანა 6 მილიონი ტონა შაქარი, აქედან რუსეთში 600 ათასი ტონა იქნა შეტანილი. რაც შეეხება საქართველოსთან ურთიერთობას: შაქრის ევროგაერთიანების მიერ გამოყოფილი საკრედიტო თანხიდან 35 მილიონი ეკონს ლტოლვილების 25 ათასი ტონა შაქარი იქნა შემოტანილი ფოთის პორტში. პროდუქტია ფირმამ ჩვენს რესპუბლიკას უმოკლეს ვადებში მოაწოდა და, რაც არანაკლებ საგულისხმოა, მისი ფასი იყო კონკურენტუნარიანი.

ევროგაერთიანების მიერ გამოყოფილი წლებადელი საკრედიტო თანხა 3,5 მილიონი ეკონს. ფირმისათვის დიდი პატივი იქნებოდა, რომ, მიმდინარე წლისათვის ჩვენც გადაგვეყვითა საქართველოს რესპუბლიკის შაქრით მომარაგების პრობლემა. მაგრამ, ჩვენი აზრით, ეს არ უნდა იყოს დროებითი ურთიერთობა, ვინაიდან ფირმის საქართველოს მთავრობასთან და საქმიან წრეებთან გრძელვადიანი კონტრაქტების დამყარების სრული აქვს. საქმე ის გახლავთ, რომ EDF Man Sugar Ltd. არაა მხოლოდ თეთრი შაქრით მოვაჭრე ფირმა — მას შეუძლია ნედლეულის, კერძოდ, შაქრის ლერწმის მოწოდებაც. მიუთხებეს, რომ რუსეთის ფედერაციის მთავრობა დაახლოებით მარტის თვიდან შაქრის შემოტანაზე ბაჟის დაწესებას აპირებს. ამიტომ ჩვენი ფირმისთვის გაკლებით რენტაბელური იქნება ნედლეულის შემოწოდება.

მოლაპარაკების შედეგად უნდა გადაწყდეს კონკრეტულად ფირმისთვის არაა თვითმზანი მყარი კონკრეტული ვალუტით ვაჭრობა. ამ შემთხვევაში მეტ მოზილურობას ვიხივთ. მაგალითად, მოსკოვში შაქარი რუსულ მანეთებზე გაიყვანა, თუმცა, რასაკვირველია, შემდგომ შემოსული თანხა მყარ ვალუტაზე იქნა გადაყვანილი. ასე რომ, ჩვენთვის პრობლემას არ წარმოადგენს, რომელ ფულად ნიშნზე გაიყვანა შაქარი: საქართველოს მოსახლეობამ უნდა იცოდეს, რომ ფირმა ივაჭრობს.

მით უკეთესი იქნება, თუ თავიდანვე შევეგუებით იმ აზრს, რომ შაქრის ფასი საერთაშორისო ეკონომიკური საბაზრო ღირებულებითაა განსაზღვრული. ფირმას ჰყავს თავისი საბროკერი წარმომადგენლობა როგორც ერთ, ასევე მეორე ბირჟაზე და, ამდენად, საქართველოს მოსახლეობამ უნდა იცოდეს, რომ ჩვენს მიერ მოწოდებული შაქარი ყველაზე უფრო კონკურენტუნარიანი ფასით გაიყვანება.

— მოგესხენებათ, რომ საქართველოში ამჟამად მძიმე კრიმინოგენული სიტუაციაა. ნებისა

ბატონ თემურ ჯეონას საქონლის გაყიდვის საქმეად, სრულყოფილი მექანიზმი აქვს შემუშავებული. ამიტომ ჩვენთვის ქართული „კოკა-კოლა“ სამიველი პარტნიორი იქნება. დეტალები კონკრეტული შეხვედრისა და მოლაპარაკების შემდგომ გადაწყდება. რაც მთავარია, გარანტირებული არის — მთავარი პარტნიორი „კოკა-კოლა“ ჩვენი მხრივ კი ვეცდებით, მაქსიმალურად მოქნილები ვიყოთ და საქართველოს მოსახლეობას ამ სფეროში რაც შეიძლება ნაკლები პრობლემა შევუქმნათ. ყველა დანახავს, რომ ჩვენი ფირმა სიტყვის შემსრულებელია.

— გარდა შაქრისა, რა პროდუქტით ვაჭრობს თქვენი ფირმა?

— უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენს ფირმას ჰყავს მძლავრი დიპლომატიური რამდენიმე კაკოსა და ყავის ექსპერტ-გაყიდვის ავტორიტეტი. ასე რომ, შესაძლებელი იქნება, სრული დაცხრობით და განუწყვეტლად ამოქმედდეს არა მხოლოდ შაქრის დამამუშავებელი ქარხნები, არამედ კაკოსა და ყავის ნედლეულის მომწოდებელი საწარმოებიც. ჩემი ქართველობის გამო ფირმამ სწორედ მე მომანდო აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტა და ყველაწარად ვეცდები, საქმე ბოლომდე მივიყვანო. ამ კუთხით არც ფირმა მაღავს თავის დანიტრებს და უფრო მეტიც შეიძლება ითქვას — პირველ რიგში იგი მორალური კმაყოფილების ელის თუკი საქართველოს შაქრით მომარაგების საკითხი გადაიჭრება. მხოლოდ ხელშეწყობა გვინდა მთავრობის მხრივ.

— ბატონო ვახტანგ, მოგესხენებათ, რომ ჩვენს ქვეყანაში შექმნილი რთული სიტუაციის გამო კომერსანტებსა და ბიზნესმენების უმრავლესობა ტოვებს რესპუბლიკის ფარგლებს. ამდენად, სასურველად, მაგრამ ამავდროულად უცნაურადაც ჩანს თქვენი ფირმის საქართველოსთან ეკონომიკური ურთიერთობის მისწრაფება.

— ვფიქრობ, რომ ეს დროებითი და იძულებითი მოვლენაა. საქართველო ის ქვეყანაა, რომელიც ყოველთვის ინტერესდებოდნენ და დანტერესდებოდნენ მსოფლიოს საქმიანი წრეები. თავად მთავრობამ უნდა შექმნას ნორმალური პირობები, რის შედეგადაც ჩამოვლენ არამარტო ქართველი, არამედ უცხოელი ბიზნესმენებიც. არ არის საჭირო ბრტყელ-ბრტყელი ლაპარაკი — სიტყვას საქმედ უნდა ქცევა და ყველაფერს გვეშალოს.

რაც შეეხება ჩვენი ფირმის აქ შემოსვლას — დარწმუნებული ვარ, ნავალ-ზეგ შეიძლება შაქრის მოწოდებელი რამდენიმე ფირმა დაუკავშირდეს საქართველოს, რადგან სიტუაცია თანდათანობით სტაბილურდება. ამიტომ სურვილი გვაქვს იმ ბიზნესმენთა ავანგარდში ყოფნის, რომლებიც საქართველოს ეკონომიკას ფეხზე დაუყენებენ.

რამდენიმე დღეა, რაც თბილისში ვარ და შევეშურებ ჩვენი ხალხის გაჭირვებულ ყოფას. მე, როგორც ქართველს, ერთი პირობის მიცემა შემიძლია: თუ EDF Man Sugar Ltd. საქართველოში ჩამოვა, რესპუბლიკას გარდაეჭრება მოსახლეობის როგორც შაქრით მომარაგების, ასევე შაქრის ნედლეულის დამამუშავებელი საწარმოების ამოქმედების პრობლემა.

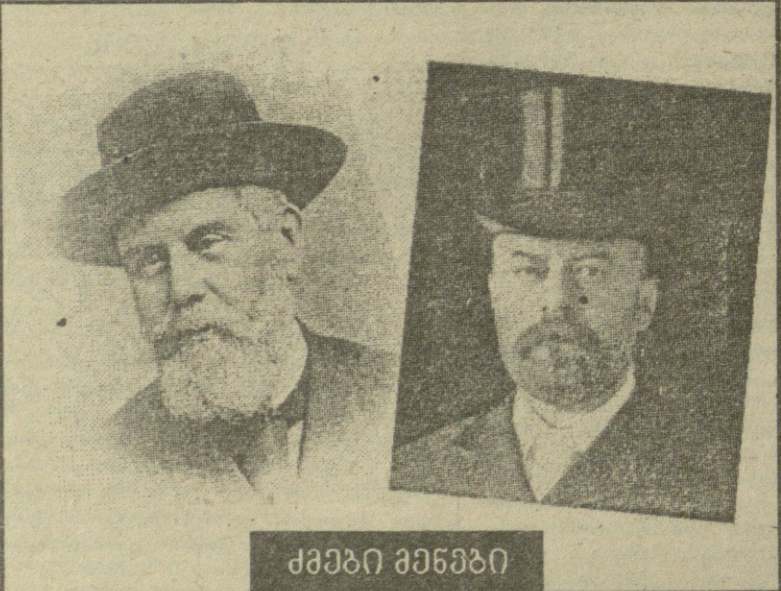
ესაუბრა

გიორგი ელიაშვილი

საქართველოში დაინტერესდებიან

რედაქციაში გვმისმობს მსოფლიოში შაქრით მომარაგება მართ-მართ უდიდესი ინგლისური ფირმის EDF & F Man Sugar Ltd-ის წარმომადგენელი ბატონი ვახტანგ გვანცელაძე. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ფირმა ჯოჯოხ საბჭოთა კავშირის საგარეო დიდი ხნის მანძილზე აწვდიდა პროდუქციას, მან რუსეთში მხოლოდ 1993 წელს ბაზენა ოფისი. 1993 წლის ივლისში ფირმამ მოსკოვში ჩამოაყალიბა თავისი წარმომადგენლობა და აღმადგინა 600 ათასი ტონა შაქარზე მართი მისაწოდება რუსეთში.

ვახტანგ გვანცელაძე

ევროგაერთიანების სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, საქართველოს მოსახლეობას წლიურად 150 ათასი ტონა შაქარი სჭირდება. ამას ემატება 120 ათასი ტონა, რომელსაც წარმოება იყენებს. ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი ფირმის შეუძლია ამ მოცულობის პროდუქტით თუ ნედლეულით საქართველოს უზრუნველყოფა, რაც არ განსაკუთრებით რთულია ეკონომიკური ექსპანსიის, რადგანაც მსოფლიო საბაზრო ურთიერთობაში ესაა აპრობირებული გამოცდილება. გარდა ამისა, დღევანდელ პირობებში, როდესაც მოშლილია ყოველგვარი ეკონომიკური გავლენა, რესპუბლიკის საქმიანი წრეების თანამშრომლობა ჩვენს ფირმასთან გარკვეული სამეურნეო სტაბილურობის გარანტიაც იქნება.

— კონკრეტულად როგორ გესახებათ თქვენი თანამშრომლობა საქართველოს მთავრობასთან და საქმიან წრეებთან?

— ფირმას აქვს სურვილი აგარი შაქრის ქარხნის ამოქმედებისა. თუკი რესპუბლიკის ხელმძღვანელობასთან საკითხი დადებითად გადაიჭრება, საწარმო თავდაპირველად ჩვენს მიერ შემოწოდული ნედლეულით იმუშავებს, რაც შეეხება საჯარო ურთიერთობისა და ანაზღაურების საკითხს, ეს, რა თქმა უნდა, მთავრობასთან

რებს და გაყიდვის საქონელს კუბონებზე და საქმოდ კონკურენტუნარიან ფასებში.

— რა პერსპექტივები გესახებათ საქართველოში ჩამოსვლის შედეგად?

— ვფიქრობ, რომ აქ საჭირო შეიქნება ფირმის ფინანსისტების ჩამოსვლა. მთავარი კი ერთი რამ არის: ჩვენი სურვილია, საქართველოში იყოს შაქარი რეალურ ფასებზე შაქრის ყიდვა-გაყიდვის საკითხი ორ უდიდეს ბირჟაზე — ნიუ-იორკისა და ლონდონის ბირჟებზე წყდება. შაქრის ფასი სწორედ იქ დაინდება და მთელ მსოფლიოშიც ვრცელდება. ამიტომ ჩვენითვის

თუ უნებლიეთ ამ პრობლემასთან დაპირისპირება მოგიწევთ. როგორ გესახებათ მისი დაძლევის გზა?

— ჩვენ შეგვხვდით ფირმა „კოკა-კოლა“ კავკასიონის“ პრეზიდენტს ბატონ თემურ ჯეონას, რომელიც მზადაა, რომ განდეს ჩვენი ფირმის ოფიციალური დისტრიბუტორი — შემოტანილი შაქრის გამსაღებელი „კოკა-კოლას“ რეკლამა არ სჭირდება, მხოლოდ იმას შევნიშნავ, რომ ასეთი ურთიერთობაში მხოლოდ ჩვენი დიდი პატივი და საქმესაც წაადგება, მითხებეს, რომ შედეგად რგოლი — ე.წ. შუამავალი არ იქნება.

— აღრინდელი საუნივერსიტეტო გაზეთიდან გავსოვს, რომ თქვენი აქტიური სტუდენტური ცხოვრებას ეწეოდით. მსგეველობაში გვაქვს შრომითი სემესტრები. ყაზახეთი... სმოლენსკი...

— დიას! კარგი დრო იყო. მე ბევრი მომცა ამ შრომითმა სემესტრებმა. ვიცო, სულ მალე დაწყდება ჩვენი რესპუბლიკა, ახალგაზრდობა ქვეყნის აღმშენებლობას დაიწყებს... მაშინ სიამოვნებით გავატარებ კიდევ რამდენიმე ზაფხულის შევსებებს თქვს მათთან. ასე ფიქრობენ დღეს ჩემი თაობის „ვეტერანები“. საქართველოს სადაც დაეჭირდებით — იქ გავჩნდებით.

— როდის მოექცევი ბიზნესის სფეროში. ორიოდე სიტყვით თქვენი ფირმის და კონცერნის საქმიანობის შესახებ...

— კონცერნის შექმნის იდეის ავტორი ავტორტრანსპორტის დეპარტამენტის თავმჯდომარე ბატონი გურამ გოგიჩაიშვილი გახლავთ. დანარჩენი ასე მოხდა: 1992 წელს ჩამოვყალიბე ფირმა „მერანი“, რომელიც მიზნად ისახავდა, რესპუბლიკის ფარგლებს გარეშე საჭირო საქონელი შემოეტანა და მაშინდელ ტრანსპორტის სამინისტროში შეპაუზლი ორგანიზაციები დაეკმაყოფილებინა. იმავე დღე „ავიდეტო“ სახელმწიფოდან 50 მილიონი მანეთის პროცენტიანი, უშუალოდ სესხი და რესპუბლიკაში შემოვიტანეთ „იკარუსის“, „ლაზის“ ავტომანქანების საბურავები და საპარლამენტო არჩევნების წინ ასობით ავტობუსი ჩადა მოქალაქეთა სამსახურში...

— ფირმას, ალბათ, მოგება დარჩებოდა.

— რასაკვირველია! აღსანიშნავი კი ისაა, რომ საბურავები ავტოსატრანსპორტო გაერთიანებას არაკომერციულ ფასებში მიეყიდებოდა... რესპუბლიკის ხაზიდან სესხის ამლბათა 99 პროცენტი როგორც მოიქცეოდა, ჩვენი ისე რომ გავიდა, 50 მილიონი სიგარეტით, დღეს სალექტი რეზინა რომ შემოგვეტანა — მოგება ერთი სამად მეტი გვექნებოდა, მაგრამ საქართველოს წინაშე ზნეობრივ დანაშაულს ჩავიდევდით... ბიზნესი პატიოსანი აღამიანების პროფესიაა! ასე იყო თუ ისე — სესხი მალევე დაუბრუნეთ სახელმწიფოს და მცირე მოგებით სხვა საქმეები წამოვიწყეთ.

— ამის შემდეგ თქვენი „მერანი“, როგორც ჩანს, უგზო-უკვლოდ აღარ მიგაფრენთ...

— დიას! ამიტომაც აღარ მოგვჩხავის უკან კონტროლის და პოლიციის სამსახურის „აგბედითი შავი ყორანი“... „მერანი“ დაუმეგობრდა რუსთავეის ქიმიური ბოჭკოსა და აზოტის ქარხნებს, დიდი წვალებით გააქონდა რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთ რუსთაველთა პროდუქცია და ასევე წვალებით შემოქონდა ამავე ქარხნებისათვის საარსებო მასალები. ჩვენი ავტორტრანსპორტისათვის კი საბურავები და აკუმულატორები...

— კონცერნი?..

— მოგახსენებთ! ასე მივედით კონცერნამდე. მის მთავარ მატერიალურ საფუძვლად სწორედ შეზღუდული პასუხისმგებლობის კომერციული ფირმა „მერანი“ იქცა, მისი მატერიალური სიძლიერე გახდა კონცერნის არსებობის გარანტია. დღეისათვის კონცერნი შემაჯავრორგანიზაციებია: ქუთაისის ექსპერიმენტული, თელავის მექანიკური და საგარეჯოს საბურავების გადამამზადებელი ქარხნები.

— კიდევ რას გვეტყვით კონცერნზე?

— დღეს კონცერნში 45 თანამშრომელი გვაქვს, აქედან 11 ლტოლვილია. საშუალო ხელფასი 300 ათასი კუპონია. ვაპირებთ ხელფასის კიდევ გაზრდას. ბოლო ორი წელიწადი,

ჩვენი კონცერნის და ფირმა „მერანის“ გარდა რესპუბლიკაში თითქმის არავის შემოუტანია ავტოსათადარიგო ნაწილები, საბურავები.

— რამდენად ვიცით, მკაცრად არის დამანული საეჭრო, საფინანსო გზები ჩვენი რესპუბლიკიდან ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებისაკენ. როგორ ახერხებთ ამ ყოველივეს?

— სწორედ შესატყვისება ჩვენს საქმიანობას სიტყვა „ახერხებთ“... ხან წემის ყუნწში ეჭრებით, ხან ბენეის ზიდზე გადივართ... ჩვენ ყველაფერი უნდა ვიღონოთ, რომ რესპუბლიკაში დარჩენილი ტრანსპორტი მოქმედი გაგზადოთ და ჩვენი განვალბული ხალხის სამსახურში.

ხარკოვის და მინსკის ტრაქტორების ქარხნებიდან მინი-ტრაქტორები და „ბელარუსის“ მარკის ტრაქტორის სათარაგო ნაწილები. მინსკიდან ველოდებით კომპანიონ მეგობრებს, რომლებსაც თელავს ჩავიყვანთ, იურიდიულად გავაფორმებთ ხელშეკრულებას და გაიხსნება დიდი ცენტრი „ბელარუსის“ მარკის ტრაქტორებისა... ეს, ვფიქრობთ, წინ წასწევს ჩვენს ჩამორჩენილ სოფლის მეურნეობას...

— კიდევ რას გვეტყვით, ვიდრე ჩვენი საუბრის დასკვნით სფეროს, ქველმოქმედებას შეეხებით?

— სათქმელი, ცხადია, ბევრი გვაქვს... ერთ სათქმელს კი თქვენივე გაზეთში, რომელიც ჩემს

„მერანი“ რადგან დავარქვით ფირმას, თავი მოვალე ჩავთვალე, „მერანის“ ავტორის შემოქმედებასაც გავცნობდიო? ჩვენი საქმიანობის მცირე მონაკვეთში იმდენჯერ მოგვინია ქველმოქმედის როლის შესრულებამ, რომ მის ნაწილსაც ვერ ჩამოვთვლით.

— გამოყოფა, ალბათ, შეიძლება ორიოდ მაგალითისა.

— თავდაცვის ფონდს ჩამოყალიბებისთანავე 1 მილიონი მანეთი ჩაუფრთხელეთ. 5 მილიონი მანეთი გავიღეთ ჩვენი მკლავებიდან ევროპის ჩემპიონატზე გასამგზავრებად. შედეგით, ალბათ, ყველამ გაიხსარეთ. საფრანგეთში გამგზავრებაში დავეხმარეთ ცნობილ ფოლკლორულ ანსამბლ „ქართულ ხმებს“. განა-

ვინც ერის საქართველოში გამოიყენებს ჩვენი „მერანის“ ტელევიზიის ერთ-ერთმა შემოქმედებებმა გავუფა შექმნა „სრულიად საქართველოს ახალგაზრდა ოჯახების აღორძინების ფონდი“. ამ თვალსაზრისით სტატიკის როგორც გადევნებოთ, გული გაგისკდებათ! ვინაგდებით, ვიღვით! ამიტომ ვერ ჩვენ ვერ ვენებთ მაგალითს, როგორ უნდა ამ ფონდს დახმარება, გვერდით ამოდგომა და მერე ყველას მოვუწოდებ, ჩვენ მოგვბაძონ... და საერთოდ, როდესაც პირადად მე რამე სიკეთეს ვაკეთებ... ასე მაგონია, ჩემი დედის სულს, დიდ სოფელში დაეანებულს, სინათლეს და სიტბოს ვმატებ. ნეტამე! ქართველ კოლეგებს ვთხოვდი, მეტი ყურადღება გამოეჩინათ ჩვენი სულიერი ფასეულობებისადმი. ერთი რამ მინდოდა კიდევ მეოქვა.

— ბრძანეთ, ბატონო ზურაბ!

— ამას წინათ დენგროპეტროვსკში მომინდა ჩასვლა (იქ საბურავების ქარხანაა). ერთი დღე თავისუფალი გვექნა და ქარხნის დირექტორთან ერთად მირგოროდს გავმგზავრეთ. მოვიხსნე დავით გურამიშვილის სახლ-მუზეუმი, დიდი წინაპრის საფლავიც... ნანახმა ხასიათი გამიფუჭა. მუზეუმის ორიოდ თანამშრომელი, ღირსეულად რომ უვლიან დავით გურამიშვილის სახელთან დაკავშირებულ მასალებს, უსახსრობას განიცდიან. მუზეუმს შენობის ნართმეგას უპირებენ. საფლავის ქვა იშლება... მეგობრის შემწეობით მეორე დღესვე ჩაუფრთხელეთ სახლ-მუზეუმს 3 მილიონი კორპოვანცი, შემდეგ შევამოწმეთ და აღმოჩნდა, რომ გაჭირვებული უკრაინის კულტურის სამინისტრო ამ თანხას არ აძლევს ადრესატს... ვთხოვე ჩვენს კულტურის სამინისტროს, ოფიციალურად გამოგვაცხადოს უკრაინაში დავით გურამიშვილის სახლ-მუზეუმის შეთბათ. დანა-

ოიხი ჩვენი სახლ-მუზეუმის თანამშრომლებმა შემოგვიჩველეს — საქართველოდან აღარავინ ჩამოდის, აღარ გვნახულობენ... ეჰ, მირგოროდში კი არა, თბილისიდან თავის სოფლამდე ვეღარ ჩასულან.

ესაუბრა

თამაზ ტყეშელაშვილი

მინაწერი: ბიზნესი პატიოსანი აღამიანების პროფესიააო, ბრძანეთ თქვენ, ბატონო ზურაბ, და ჩვენც გავწავთ. ბაზოთი „პაპასიონი“ გზას დაულოცავს ასეთი სულიკავთების ყველა ბიზნესმენს და დიდ პატივს მიაბძევს მათ სამიანობას.

ბიზნესი პატიოსანი აღამიანების პროფესიაა

ზურაბ კვანტრიშვილი — კონცერნი ავტორტრანსპორტული მანქანების და ავტომობილების მწარმოებელი. ზ. კ. ფირმა „მერანის“ პრეზიდენტი.

დაიბადა 1953 წლის 22 მარტს ზესტაფონში. დაამთავრა თსუ მომარაგების, ეკონომიკის და დაგეგმვის ფაკულტეტი. 1977 წლიდან 1993 წლამდე მუშაობდა ტრანსპორტის სამინისტროში. ბოლოს ეკავა მომარაგების სამმართველოს უფროსის პირველი მოადგილის თანამდებობა.

დავით გიორგიშვილი — პრეზიდენტი

რში ჩავყენეთ. ის მცირე წელიწადი, რაც ჩვენს კონცერნს და ფირმას გაუღია ერის საკეთილდღეოდ, ერთი დიდი მადლის შედეგია, რომელსაც მეგობრობა პქვია სახელად. დიას, ძველმა მეგობრებმა ბევრჯერ გვაგრძნობინეს, რომ საზღვრები და პოლიტიკური ზვანდები ამ წმინდა გრძნობას ჩრდილსაც ვერ აყენებს.

— რას გულისხმობთ?

— მოსკოვში და უკრაინაში მეგობრებმა შეგაძლეს, რაც შეეძლო. ყოველგვარი თანხების ჩარიცხვის გარეშე (ასეთი საფინანსო ოპერაციები არც ხდება ჯერჯერობით), ყოველგვარი იურიდიული ხელშეკრულებების გარეშე ბევრჯერ გავიმართეს ხელი. ასე ვთქვათ, კაცურად გვერდნენ. ჩვენ სიტყვა არ გავცივდით, მაგრამ სამაგიერო სიკეთის კეთების დროც დაგვიდგება, ღმერთია მონამე.

— ბატონო ზურაბ, უფრო კონკრეტული რომ იყოს ჩვენი დიალოგი, დღეისათვის, ამ წამისათვის რა საქმე კეთდება თქვენს კონცერნში?

— ახლახან მაცნობეს, რომ ვაკონებთან გადმოტვირთულია „იკარუსის“ მარკის, „ლაზის“, სატვირთო და მსუბუქი ავტომობილების საბურავები. მე დავამატებდი, რომ ეს საბურავები მთლიანად დასავლეთ საქართველოში გაიგზავნება იქაური ავტოსანარმების აღსადგენად.

— ალბათ, არც აღმოსავლეთის რაიონებს დატოვებთ უფრადღებოდ.

— პო, აღმოსავლეთის რეგიონისთვის ერთი სახისარულო ინფორმაცია მაქვს... ორიოდე კვირაში თბილისში ჩამოგვია

სიმპათიებს იმსახურებს — რეკლამის სახით გამოვაქვეყნებთ.

— კეთილი! ბატონო ზურაბ, დღეს ქველმოქმედებას, ამ ლეთისნიერ საქმეს, ზოგმა აღმაცერად დაუწყო ყურება და ჯეროვნადაც მიიღო საკადრისი... თქვენს ფირმას, კონცერნს და პირადად ზურაბ კვანტრიშვილს როგორ ესმის ეს ცნება?

— თუ შენი მცირეოდენი ყურადღებით ვინმეს ოდნავ მაინც გაახარებ, ამაზე კარგი რა უნდა იყოს? ბარათაშვილი როგორ ეძებდა ასეთ შემწეს, ხომ გახსოვთ მისი წერილებიდან ბატონი ზურაბი ღიმილით ამბობს:

ავტომობილების მოვლა საუკრავად!

რესპუბლიკის მოსახლეობის ავტორტრანსპორტით მომსახურების დონის ამაღლების მიზნით შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება ფირმა „მერანს“ გადაწყვეტილი აქვს თბილისში და რესპუბლიკის სხვა რეგიონებში შექმნას საწარმოები, რომლებიც თავს მოუყრის ავტომობილების მფლობელ ცალკეულ პიროვნებებს, საწარმოებსა და ორგანიზაციებს; ავტომობილების მფლობელებს სახელმწიფო ფასებში შეასყიდებს საბურავებს, აგრეატებს და სათადარიგო ნაწილებს; ავტომობილებს ჩაუტარებს მშენებარე და კაპიტალურ რემონტს; კარბურატორიან ავტომობილებს გადააკეთებს გაზით და დიზელის საწვავით მუშაობის სისტემაზე; სათანადო ორგანოებში შუადგომლობას და დახმარებას გაუწევს ლიცენზიების აღებაში; გახსნის საერთაშორისო, საქალაქაშორისო, საგარეუბნო და შიგნითაქალაქო მარშრუტებს (მათ შორის ექსპრესულ და საბარგო-სამგზავრო მარშრუტებს; დაიცავს წევრების ინტერესებს, იზრუნებს ავტომობილის მფლობელთა სამართლებრივი დაცვისათვის;

დააზღვევს ავტომობილებს და მათ მფლობელებს; მატერიალურ დახმარებას გაუწევს ნაკლებადუზრუნველყოფილ ოჯახებს; ხელს შეუწყობს მძღოლების პროფესიული დონის ამაღლების საქმეში, სახელმწიფო ფასებში მოამზადებს და გადაამზადებს მათთვის სასურველ კატეგორიებზე; წარმოადგენილი განცხადების მიხედვით უზრუნველყოფს ავტომობილის მფლობელთა ღირსეულობის სასტუმროებში და სხვა.

საწევრო გადასახადის მოცულობა განსაზღვრული იქნება გაწევრიანების მსურველთან შეთანხმებით, მათ მიერ წარმოდგენილი განცხადების გათვალისწინებით.

დაწვრილებითი ინფორმაციის მიღებისა და თანამშრომლობის პირობების განსაზღვრისათვის მოგვმართეთ შემდეგ მისამართზე: 380060; ქ. თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზირი №12 (ყოფილი მაქლოვის ქუჩა), V. საბურთალო, ოთახი №533 (ტელ.: 36-48-31 ან 36-50-89).

საავტომობილო კომპანია

რამდენიმე წელიწადი, რაც საქართველოში მმართველობის მრავალპარტიული სისტემა გვქმნდება. ეს პროცესი თავისთავად პრობლემატური და ჩვენი ძალა ერთიანი პარტიული, დრამატულად მიმდინარეობს. ხშირად, როდესაც პოლიტიკური თუ საპარლამენტო მეთოდის საკითხი დგება, მაგალითად სწორედ ბრიტანეთი მოჰყავთ ხოლმე. მართლაც, ასწავლებლის განცხადებით დიდ ბრიტანეთში ჩამოყალიბდა პარლამენტარიზმი და პარტიული კლუბალიზმის დიდი გამოცდილება, რომლის ზოგიერთი დეტალის კვლავ შეხსენება, ვფიქრობთ, ინტერესი გააღებოდა არ იქნება ჩვენი საზოგადოებისთვის.

„დარწმუნებული ვარ, რომ საპარლამენტო სისტემის დანერგვა შეუძლებელია პარტიული სისტემის გარეშე.“ — ამბობდა ბენჯამინ დიზრაელი 1872 წელს, ორი წლის შემდეგ იგი შეორედი აირიის ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფოს პრემიერმინისტრად. ამ პერიოდში ინგლისის პარტიული სისტემის, რომლის ფორმირებაც მე-18 საუკუნეში დაიწყო, უკვე საკმაოდ ჩამოყალიბებული სახე ჰქონდა.

თავდაპირველად ინგლისის პარლამენტის კანდიდატებად ირჩევდნენ იმ პირებს, რომლებსაც დიდი გავლენა ჰქონდათ თავიანთ ოლქებში, ამასთან ითვალისწინებდნენ, თუ რამდენად შეეძლო ამა თუ იმ კანდიდატს თავისი კუთხის ინტერესების დაცვა. შემდგომ, უკვე პარლამენტში მუშაობისას, ერთიანდებოდნენ ის დეპუტატები, რომელთა შეხედულებებიც ერთმანეთს ემთხვეოდა. ეს იყო პირველი პარტიული ორგანიზაციების ჩანასახები.

ვიგები — ინგლისის ლიბერალური პარტიის წინამორბედი, ჩამოყალიბდა მე-17 საუკუნეში. ამავე პერიოდში ყალიბდება მიწათმოქმედ თავადაზნაურთა პოლიტიკური გაერთიანება ტორი, რომელიც დღევანდელი კონსერვატორების პარტიის წინამორბედად ითვლება. პირველად სწორედ ეს ორი პოლიტიკური ორგანიზაცია გაფორმდა შიდასაპარლამენტო პარტიად. ბევრად უფრო გვიან, 1900 წელს ჩამოყალიბდა ლეიბორისტული პარტია, რომელიც შეიქმნა პროფკავშირების, დამოუკიდებელი ლეიბორისტული პარტიის, სოციალ-დემოკრატიული უნივერსიტეტისა და ფაბიანელთა საზოგადოების ინიციატივით.

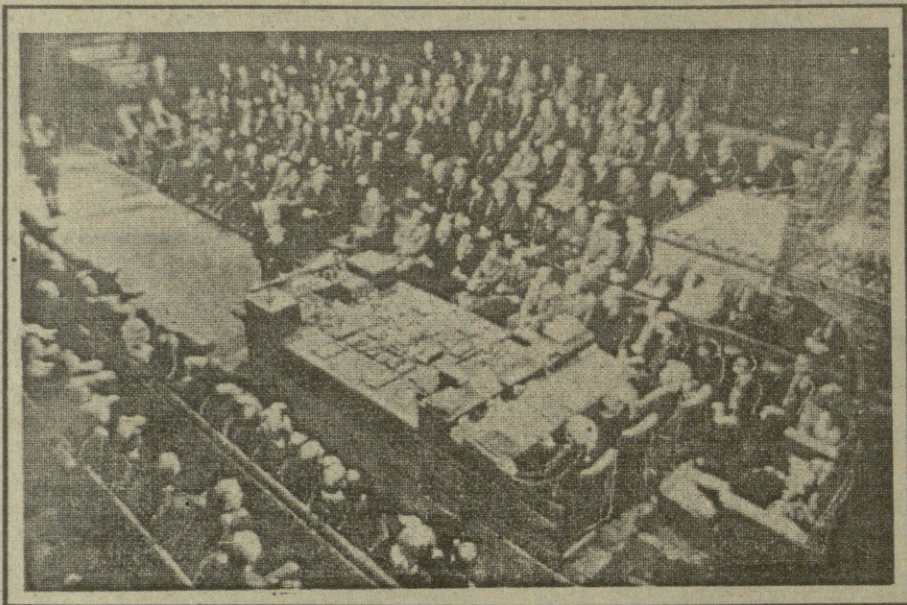
ბუნებრივია, დროთა განმავლობაში გაჩნდა პარტიებში მკაცრი დისციპლინის აუცილებლობა, რაც უზრუნველყოფდა ერთსულოვნებას და სიმტკიცეს, ამის გარეშე კი ვერ განხორციელებოდა პოლიტიკური გაერთიანება მთავარი მიზანი — უმრავლესობის შექმნა და პარლამენტში კენჭისყრის მოგება. ასე დაიბადა პარტიების საპარლამენტო ორგანიზაციული სისტემა — ეგრეთ წოდებული „როზგის სისტემა“.

ყოველი პარტია თავისი წევრებისაგან ირჩევდა „მთავარ როზგს“, რომელიც მოვალე იყო კოლეგების — უბრალო „როზგების“ დახმარებით თანამოაზრე პარლამენტარები თემთა პალატის კენჭისყრის დარბაზში „შეერევა“. „როზგის სისტემის“ ეს ირონიკული დახასიათება, ჩვეულებრივ, გულისხმობდა იმას, რომ „როზგები“ ვალდებული იყვნენ, დაერწმუნებინათ პარტიის წევრები, გამოცხადებულიყვნენ კენჭისყრის დარბაზში და მხარი დაეჭირათ საკუთარი პარტიისა და მისი ლიდერისათვის. დროდარო პარტიის წევრები არ ემორჩილებოდნენ „როზგებს“. ეს პარტიაში განხუტულობის მომსახვე ბული იყო. ამ შემთხვევაში „როზგებს“ ვალდებულება უნდა ექონათ უთანხმოების აღმოფხვრელად ან, უკიდურეს შემთხვევაში, ლიდერებისთვის ეცნობებინათ საშინაო შროშაბის შესახებ.

ეს სისტემა თანდათან იხვეწებოდა და რთულდებოდა. ამჟამად, პარლამენტის სხდომის წინ, „როზგები“ წერილებს უგზავნიან თავისი პარტიის წევრ ყოველ დეპუტატს და სთხოვენ, რომ დაეწერონ სხდომა და სხვა მისცენ დღის წესრიგის ამა თუ იმ საკითხის ასეთი თხოვნა, პრობლემის მნიშვნელობის შესაბამისად, იხაზება ერთი, ორი ან სამი ხაზით. სამი ხაზით აღნიშნული საკითხის განხილვას პარტიის წევრი აუცილებლად უნდა დაეხმოს. ეს ბრძანება, გამონაკლისის დათმობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი დეპუტატი საკანგებოდა გათავისუფლებული პარლამენტის სხდომიდან. გარდა ამისა, არსებობს დეპუტატის გათავისუფლების ერთი ხაინტერესო შემთხვევაც. კერძოდ, ეგრეთ წოდებული ორმხრივი შეთანხმება, რაც შემდეგს გულისხმობს:

პარტიის სამდვილო ლიდერი. ამიტომ პარტიების პოპულარობა, ხშირად, მათი ლიდერების პიროვნულ თვისებებზეა დამოკიდებული. ინგლისელები არცთუ უსაფუძვლოდ ხუმრობენ, რომ არჩევნები პარტიის ლიდერთა კონკურსად გადაიქცეო. მიუხედავად ამისა, პოლიტიკური ბრძოლის მთავარ მიზნებად მაინც ის ითვლება, თუ რომელი პარტია მიაღწევს თემთა პალატაში უმრავლესობის შექმნას.

არის შემთხვევები, როცა მთავრობა

ბრიტანეთის პარლამენტი და პარტიული სისტემა

სურათზე: ინგლისის პარლამენტი დედოფლის სახეივანო სიბუჯის მოლოდინში; კონსერვატორების 1977 წლის კონფერენცია აპლოდისმენტებით უსაფრთხოდ კარბიის ლიდერს მარბარეტ ბაბჩარს.

ურთიერთსაწინააღმდეგო პლატფორმის მქონე ორი პარტიის წევრები (თანაბარი რაოდენობით) მოილაპარაკებენ, რომ არ დაესწრებიან პარლამენტის სხდომას და მონაწილეობას არ მიიღებენ კენჭისყრაში. ასეთ შემთხვევაში ითვლება, რომ საკითხის განხილვისას ხმათა თანაფარდობა დაცულია, დეპუტატებს კი საშუალება ეძლევათ სხვა გადაუდებელ საქმეებს მიხედონ და პარტიაც არ დააღალატონ.

მიუხედავად იმისა, რომ დისციპლინარული მეთოდები იხვეწება და ვითარდება, უცვლელი რჩება პარტიული ორგანიზების ორი მთავარი პრინციპი: არჩევნებში გამარჯვება და პარლამენტში ძალის მობილიზება. საბოლოო ჯამში ეს ორი პრინციპი განსაზღვრავს ქვეყნის კეთილდღეობასაც. რადგან დიდი ბრიტანეთის მთავრობას ის პარტია ავალდებულებს, რომელსაც პარლამენტის თემთა პალატაში ჰყავს უმრავლესობა. სწორედ თემთა პალატა უნდა დარწმუნოს მთავრობამ დასახულ ღონისძიებათა მართებულობაში. აქედან გამომდინარე, ქვეყნის პრემიერმინისტრისთვის არასაკმარისია მხოლოდ ამომრჩევლების პერსონალური მხარდაჭერა — გარდა ამისა, იგი უნდა იყოს უძლიერესი

თავისი პოლიტიკის სისწორეში ვერ არწმუნებს საკუთარი პარტიის წევრებსაც კი. ასეთი ვითარება უმრავლესობას ქმნის. ამიტომ მმართველი პარტია ცდილობს, რომ საპარლამენტო უმრავლესობაში მოიხიდოს სხვა პოლიტიკური ორგანიზაციების წარმომადგენლები, რათა გარანტირებული ჰქონდეს კენჭისყრაში გამარჯვება. ამ მიზნით იდება პარტიული ხელშეკრულებები, სადაც მცირერიცხოვანი საპარლამენტო პარტია მმართველ პარტიას ჰპირდება მხარდაჭერას, თავის მხრივ მმართველი პარტია უზრუნველყოფს მთავრობის მიერ „მცირერიცხოვანთათვის“ სასურველი ღონისძიებების გატარებას. გადამწყვეტი კი, როგორც აღინიშნა, მაინც შიდაპარტიული სიმტკიცე და წინასწორობაა.

კონსერვატორებისა და ლიბერალების პოლიტიკურ მიმართულებას დიდ წილად განსაზღვრავს მათი საპარლამენტო ლიდერები, თუმცა პოლიტიკაზე მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენენ არაპარლამენტარი წევრებიც. ამ მხრივ განსაკუთრებით ძლიერნი არიან კონსერვატორები. მათი პარტიის ბირთვს ქმნიან ის წევრები, რომლებიც დაკავებული არიან პოლიტიკური კვლევით. კონსერვატორებს გააჩნიათ ყველაზე სრულყოფილი საინფორმაციო კვლევითი აპარატი და ამიტომაც ყოველთვის უზრუნველყოფენ ალიანსის შექმნას.

ლიბერალური საინფორმაციო კვლევითი აპარატი და ამიტომაც ყოველთვის უზრუნველყოფენ ალიანსის შექმნას.

ლიბერალური კი უმთავრეს პასუხისმგებლობას ლიდერს აკისრებენ, თუმცა წესდებით ალიანსები პარტიულ სექციათა სრულ თანასწორუფლებიანობას.

ლიდერის არჩევის ყველაზე მტკიცე და უბრალო მეთოდი აქვთ ლეიბორისტებს. ამ პარტიის დეპუტატი წევრები ირჩევენ თავის ლიდერს, რომელიც ერთდროულად მთელი პარტიის ლიდერიც ხდება. თავად არჩევნების პროცედურა წლების მანძილზე იცვლება, უცვლელი რჩება პრინციპი, თუმცა, ამ ბოლო დროს, ლიდერის არჩევისას, პარლამენტარი ლეიბორისტები დიდ დაწოლას განიცდიან პარტიის არაპარლამენტარი წევრებისაგან — სულ უფრო ხშირად გაისმის წინადადება, რომ პარტიის ლიდერი აირჩიონ ყოველწლიურ კონფერენციებზე.

კარგა ხანს გაურკვეველი იყო კონსერვატორების ლიდერის არჩევის მეთოდი. არსებობდა ძველი ტრადიცია, რომლის ძალითაც, ლიდერი ყოველგვარი არჩევნების გარეშე, პარტიის მაღალ ეშელში თათბირის შედეგად ჩნდებოდა. ამჟამად ლიდერს პარლამენტის წევრი კონსერვატორები ირჩევენ, თუმცა ძალაში დარჩა კანდიდატურის წინასწარი განხილვა „ვიწრო წრეში“.

შეიძლება ითქვას, რომ ყველაზე დემოკრატიულად ირჩევენ პარტიის ლიდერს ლიბერალები. 1976 წლიდან შემოღებული წესით არჩევნები ტარდება საოლქო ორგანიზაციებში, რითაც დამატებით უზრუნველდება პარტიის რიგითი წევრების პარტიურობა. თუმცა, არავინ იცის, რამდენად სწორია ასეთი ტენდენცია, რადგან გადამწყვეტი სიტყვა პარტიული პრობლემების განხილვისას მაინც საპარლამენტო ფრთას ეკუთვნის.

თუ როგორ ხერხდება შიდაპარტიული წინასწარობის დაცვა და პოლიტიკის გამოთქმა, კარგად ჩანს ლეიბორისტული პარტიის მაგალითზე. ამ მხრივ ეს პოლიტიკური ორგანიზაცია ყველაზე მეტ სირთულესა და დაძაბულობას აწყდება თეორიული პოლიტიკური კურსი ისახება ყოველწლიურ კონფერენციებზე, რომლებზეც წარმოდგენილია პარტიის ყველა სექცია. და მაინც, კურსს ძირითადად განსაზღვრავს პროფკავშირული ორგანიზაციების წარმომადგენლები, რადგან უინანსურადაც და რიცხობრივად უპირატესობა აქვთ სხვა ორგანიზაციებთან (დამოუკიდებელი ლეიბორისტული პარტია, სოციალ-დემოკრატიული უნივერსიტეტი, ფაბიანელთა საზოგადოება) შედარებით. სწორედ პროფკავშირული მოძრაობა აწინასწორებს ლეიბორისტული პარტიის დანარჩენ წევრ-ორგანიზაციათა მკვეთრად გამოხატულ სოციალისტურ კურსს. ალბათ ამიტომაც, რომ ბრიტანეთის ლეიბორისტული პარტია ბევრად უფრო ნაკლებად დაძაბული იდგოდა, ვიდრე სხვა ქვეყნების სოციალისტური პარტიები.

კონსერვატორთა შორის პარტიის ძირითადი მტკიცე ტრადიციული კურსი-სადმი ერთგულება განსაზღვრავს.

ლეიბორისტები და კონსერვატორები — სწორედ ეს ორი პოლიტიკური ძალა მეტოქეობს ამ საუკუნეში ბრიტანეთის პარლამენტში უპირატესობისთვის. უკანასკნელ ხანს უფრო წარმატებული კონსერვატორები არიან. ლიბერალები — მესამე მნიშვნელოვანი ძალა, მართალია საპარლამენტო უმცირესობას წარმოადგენს, მაგრამ მათ მხარდაჭერას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მმართველი პარტიისთვის. გარდა ამ პოლიტიკური პარტიებისა, დიდ ბრიტანეთის პარლამენტში სხვა ორგანიზაციებიც არიან წარმოდგენილი (მაგალითად: შოტლანდიელი ნაციონალისტები, ოლსტერის იუნიონისტები და სხვა). მაგრამ მათ ჯერ არ ძალუძთ პოლიტიკური ამინდის შექმნა.

და ბოლოს: რაღა თქმა უნდა, საპარლამენტო მუშაობისა და პარტიული ორგანიზების მხრივ საქართველოსთვის არააბიძგი ტრადიცია არ გააჩნია პოლიტიკური კულტურის ეს ფორმა ჩვენში ახლა ყალიბდება. მიუხედავად, ძვირფასი ჩვენთვის ცივილიზებული მსოფლიოს გამოცდილება.

მოამზადა კაატა ვეზაიძემ

მეზღვრე

ქართული
ლიტერატურა

+++

ჩემო დედი,
დაბერდი და
ლექსებს ირჩევ
სევდიანს,
შენი ძვლები
წამდაუწუმ
სატირალზე სხდებიან,
შენი ფიქრნი
ხად არ წაგლეწ,
ხად არ გადასწვდებიან,
ცოცხალთა და მკვდართა შორის
ბილიკს გაიტკეპნიან...

მეც უცებ
მთელ ქვეყანას
ბრაზით ზურგს შეაქცევენ,
წავლენ,
გაინაპირებენ,
კარავს ცალკე დასცემენ...
უცებ
ადარავენ უნდათ,
ბურს მწარეში იწობენ,
დასხდებიან მარტოდმარტო,
ქებებსაც შემოიწყობენ.

დედი,
იის ძირში სცხვრებო,
ხახლი გიდგას სვეტებით,
ხახლს კარიც აქვს,
მაგრამ, ვაი,
მე ვერ შემოვყავი...
დედი, რაა,
ამ ბოლო დროს,
სულ საფლავზე გხედავენ,
ბებოჩემი, პაპაჩემი
შენს თავს შემომედავენ!..
და თუ მართლა წაგიყვანეს,
თუ გაუწყრათ გამჩენი,
კიბეს ხომ მეც ამომაწვდი,
როგორც ხეზე დარჩენილს...
ჩამოვყვები კიბეს, დედი,
სისხლიანი ფეხებით,
დედი, როგორ გავიხარებოთ,
როგორ გადავცხვებით!

+++

ნისლს დაუძირავს მამკოდი,
ჟურინებია გულითა,
მე ისიც გამაზარებდა,
თუ ზვავი გადაუვლიდა,
მანდ მოკლეს დედიმჩაჩემი,
ლამაზი ტანის შურითა!

+++

ათასგან ვიყავ,
ცხენი ათას ღობეს მივაბი,
დავტოვე ყველგან
ჩემეული თითო ნიდაბი,
ზოგგან ვაჟგანის,
ზოგგან ლოთის,
და ზოგგან ღაჩრის,
ხოლო მე თვითონ
ყველახათვის უცნობი დავრჩი.

მონაცრეპა

ახლა მე ვფიქრობ
სახაფლაოზე,
მთაზე რომ მოჩანს
იშმის ჯოგით,
ახლა მე ვფიქრობ

შენზე, რადგანაც
გაცივებული
ჩემი ლოგინი,

თუმც კვლავ ეტყობა
შენი ნაწოლი,
ვით ნაგუბარში
ამრება წყალი,

მაგრამ მე მინდა
შენი სხეული
და გემებ
ორი ტანჯული თვალით.

- არა, არავინ!
აი, ეს არის ჩემთვის ყველაზე
ხევდის მომგვრელი
და შემზარავი.

მაგრამ იქნება
ვინმეს ვუყვარდი,
მაგრამ იქნება
მიყვარდა ვინმე,
და ერთუროს
ბიორზე ხელს ვაფარებდით
და სიყვარული არ ვატყვევინეთ.

რაკი შენ გსურდა,
რაკი შენ ბრძანე
და რაკი ზამთრით
გადაიდალე,
ეს გაზაფხული
მე მოვიყვანე.
სხვამ სხვა წაიღო,
მე მერგო მწვანე,
ეს გაზაფხული
მე მოვიყვანე.
ვიხმარე ხერხი
და გადმოვხარე,
ვიძაღე ძალით
და გადმოვძაღე,
ყოველი ფერით
გადმოვიფარე,
ყველა ყვავილით
გადმოვიფარე,
ყოველი წვეთით
გადმოვიფარე,
ეს გაზაფხული
მე მოვიყვანე.
ბევრი ვიბრძოლე,
ბევრი ვიწვალე,
მიშალეს, მაგრამ
არ დავიშალე,
ჩემი ცრემლებით
გზები ვუმშრალე,
ეს გაზაფხული
მე მოვიყვანე.
და ახლა ორნივ
შენს წინა ვდგავართ,
- იმას ჩავიდნეთ,
რასაც გვიბრძანებ.

+++

საით გაფრინდა ჩემი სახიდან,
დამცინაობის ჭრელი ფრინველი,
ნეტავი რომელ ტოტზე გადიმდა
ის საოცარი და საკვირველი...
იქნებ ჩვარივით აქანებს ქარი,
ქარი ნოემბრის, დეკემბრის, მარტის,
იქნება სულაც არსად არ არის
და მე ტყუილად მაწვალებს დარდი...
იქნებ მეძახის იგი გადმიდან,
იქნება ისევ ისე მიმელის,
საით გაფრინდა ჩემი სახიდან
დამცინაობის ჭრელი ფრინველი.

+++

მართლაც...
მთებზე ხომ დარჩა
გადავლილი მთვარის ზორცები,
ჩვენც ისე დღეებს შევაცვდებით,
დავიზოცვებით.
მაგრამ როდესაც
მივცალგებულს მისტირის ზღაპრი,
თვალსებს ცრემლებით რომ იოსებს
და გულს დარდებით,
რას მოუხედოს გზადწახულმა,
რისთვის ვეძახით,
რაზე ვბატყვებით,
რას ვახარებთ,
რითი დავხვდებით?!

+++

განა მარტო სიკვდილია,
დედი, ქვეყანაზე ძნელი,
სიყვარულიც სამხალაა,
ფეხებს გამოვრული ცელი,
აიწევ და ვერ აღგები,
თვალნი დაგიჩრება სველი...

+++

რა ძალივით ერთგული ხარ,
გრძნობაც,
ხევდის სამრეკლოდან...
ჩემი ძველი სიყვარული
კართან იდგა და მელოდია.
მე რას მელი, სიყვარული,
რას დადიხარ
მჭრედი - ქორთან,
ხიბერე და ხილარბე
მოვლილია ჩემთვის ორთავ.
წადი შენებრ მშვენიერთან
შენს ტოლთან და თანახმორთან,
მე ვერც გვირგვინს ვერ დაგადგამ,
ვედარც ყვავილებით მოვრთავ.

ქს გაზაფხული

ეს გაზაფხული
მე მოვიყვანე,

ქართული პოეზიის მცირე ანთოლოგია

შარშან, წლის
მიწურულს, ბესიკ
სარანაულის
შემოქმედებს
სასულმწიფო პრემიით
აღიზიშნა. „გაგუასიონის“
რედაქცია ზოტს
ულოცავს დიდ
წარმატებას. გთავაზობთ
მის მიერ შერჩეული
ლექსების მცირე
ანთოლოგიას.

ამიტომ წავალ,
და სასაფლაო
დაფრთხება, როგორც
ირმების ჯოგი,
და მე გიბოვი
და კვლავ გავათბობ
ჩემს მიტოვებულ
და ობოლ ლოგინს.

რესურსი

რამდენ სურვილს ვუგონებ ჩემს თავს,
უხურვილო, დედიშობილა...
ვიდებ, დავყნობაც, განს გადავდებ:
სხვისი ყოფილა!

უხურვილოდაც როგორ ვიყო,
სხვა ვინ ყოფილა!
გულში ჩავიცრავ ერთ იმათგანს:
სხვისი ოფლია!

რამდენ სურვილს ვუგონებ ჩემს
თავს,
მსურდა რომელი?
ერთ იმათგანს რომ ზედ დამაკლან
არამდომელი,
მამინ ვიბოვი
მას, ვინც მუდამ ჩემი ყოფილა?

+++

მე ვის ვუყვარდი?
- არა, არავის!
მე ვინ მიყვარდა?

სოციალური ფორმების განვითარება მათი ბუნებრივი განვითარების...

მართლაც შემაჯავრობებელია ის, რომ ამ სიტყვებს ჯოჯოხეთური...

ანდრე ბელის ცნობილი ხუმრობა ბორის პასტერნაკის თაობაზე...

ცნობილი რუსი მწერალი ბორის ზინცევი წერდა: „სწორედ ამ დროს...

ბასატირში მყოფი მწერლები დახლში ჩადგნენ, ე.წ. „ლიტერატორთა...

დაგეგმილი და გათვლილი ადამიანები ღმერთებზე მაინც მოდი...

ამასობაში მებრძოლმა მატერიალიზმმა ახალი „წარმატება“...

ბის წარმომადგენლებთან (კამენევი, რიკოვი, ლუნაჩარსკი) ერთად...

კომიტეტის ღირსეულმა ნაწილმა უსაზღვრო ლაპარაკს სამეფო...

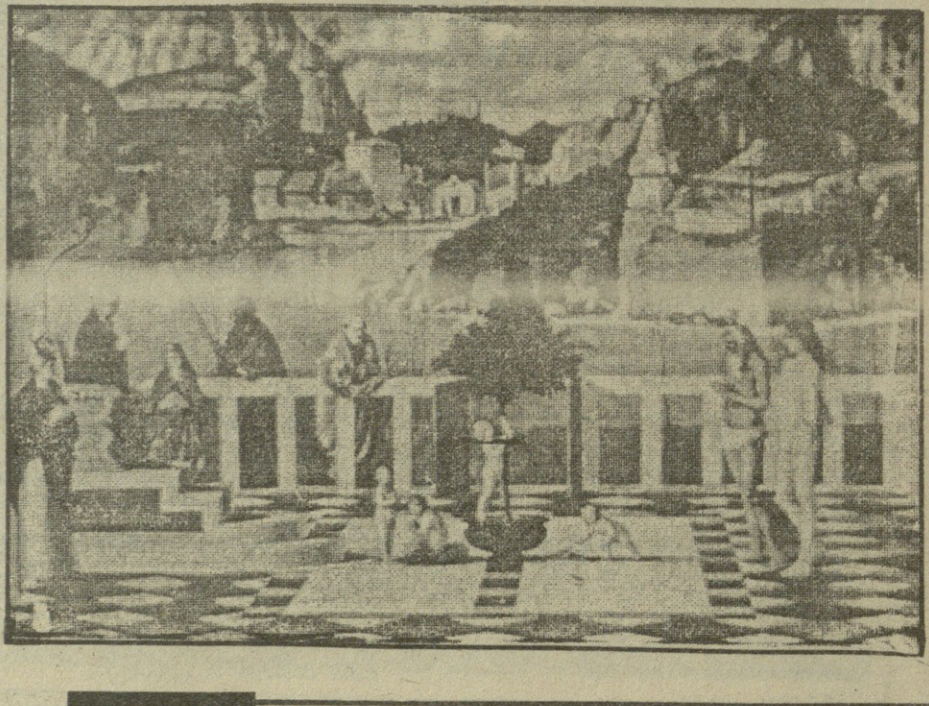
ბ. ზინცევის ბედმოცემით, კომიტეტის წევრთა დაპატიმრებიდან...

საბჭოთა ხელისუფლებამ გაუჩინა პირველი გამომცემი საუბრის...

1922 წლიდან სიცოცხლის ბოლომდე საზღვარგარეთ იცხოვრებს...

ხიბლი წარსულისა კავლე მურატოვი (1881-1950)

ლეთის წყლები

მეტი ვერცხვით ვერცხვით, უფრო მეტი ვერცხვით, უფრო მეტი...

ერთი უცხოელები გაგვიყვანეს. გაგვიყვანეს კანტი-კენტი...

რეულ კვარტალში. იქ, მიწისქვეშაში, ყოფილი საბატონოს...

ზე - პატრონების მიერ მიტოვებულ ადგილას უცხო ხალხის...

მე-8 მემორიალი

წაა და უმინო, ან, უფრო სწორად, მისი მახანია უნდა და თვითონ იგი ხდება მთავარი. ბელისის გაფანტული წარმოსახვა ხშირად უბრალო საგნების არის მთავარი. იგი სიამოვნებით გაერევის ერთმანეთში დაიდა და უმინოვნელო; ხშირად ხატავს პიესას, სიფხოს და მთებს, რომლებზეც მუდამ ფიქრობს ვენეციაში. „ფერისცვალების“ ფონში ჩახატულ გზაზე ვიღაც გლეხი ხარებს მიერეკვბა; ერთ-ერთი მადონას ზურგსუკან მხედარი საღლაკ ეშურება; ხის ქვეშ ორნი საუბრობენ და მაიუნის ჩამოსკუბებული მარმარილოს სვეტის ფუტუხე, სადაც მხატვარს თავისი გვარი მიუწერია. აქ იმისი თავი მისმა ღრმა გარინდებამ, აზრისა და გარმონიების იმ გაფანტულობამ, რაც ძილსა და ღვიძილს, სიკვდილსა და სიცოცხლეს შორის არსებობს.

ჯოვანი ბელისის უყვარდა ალგორითების ხატვა. რამდენიმე მათგანი ვენეციის აკადემიაში ინახება, მაგრამ ყველაზე ღირსშესანიშნავი ამჟამად ფლორენციაში, უფიციში, არის დაცული. მასზე გაბოხსნულია ნაირფერი ფილებით მოპირკეთებული და მარმარილოს მოაჯირით შემოვლებული წმინდა ვენეციური ტერასა. შუაში გამოღებული მომცირ კარი წყნარი წყლების ფართო სივრცეში გადის. გალმა ნაირფერი რაღაც უცნაური პიესაში მოჩანს: კლდეები მთები მრავალი გამოქვაბულით, დაბა, უფრო შორს — ციხე-სიმაგრე. ყოველივე ამის ზემოთ არის ცა და უნახავი ღრუბლები, რომლებიც წყლის მქრქალ სარკეში ირეკლებიან. ტერასაზე რამდენიმე ფიგურაა. ერთ კუთხეში, მარმარილოს ტაბლეტზე, თავდახრით მოიცემა ღვთისმშობელი ხის, მისგან ხელმარცხნივ — თავმოდრეკილი გვირგვინისანი ქალი, მარჯვნივ, მაყვრებულთან ახლოს — სხვა ქალი, მაღალი, ლამაზი და ტანადი, შავი თავმოდრეკით, სწორედ იმავენი ძენდლეტითი, როგორცაღ დღემდე ატარებენ ვენეციელი მანდილოსნები. მარმარილოს მოაჯირს იქით ორი მონუხი, როგორც ჩანს, პავლე და პეტრე მოციქულები. პავლეს ხელთ ხმალი უკერია, პეტრე გრძნობამორევით უცქერის ტერასის შუა ნაწილში განლაგებულ ჯგუფს. აქ, თიხის ლარსკში, დაბალი ხშირფოთლოვანი ხე აშოსულა. მის სიახლოვეს ოთხი ყრმა თამაშობს. ერთი ხეს ჩაბლაკუბება, თითქმის დარჩევა (ცდილობსო, დანარჩენები ჩამოცეკვნილი ბოროს გამულები უჭირავთ ხელში; ტერასის მხარე ბოლოდან მათკენ ხელა მოემართებიან ხელუმეტყველი-

ლი წმიდა იობი და შიშველი, ქალივით მშვენიერი წმიდა სებასტიანე. გალმა ნაირას, მშვიდი წყლების იქით, მოჩანს რამდენიმე ფანტასტიკური არსება. ზედ წყალთან, მღვიმეში, მწვემსია, მის სიახლოვეს — თხები და ცხენები. განცალკევებით აღმართული ჯვრიდან ქვემოთკენ კიბეს ერეშიტი მოუყვება და იქვე, თითქმის მას ელადებაო, კენტარეი ღვას. უფრო შორს, დაბაში, სახლებთან ორნი სახედარს მი-

ძველი ფრანგული პოემით ვერ აიხსნება. შავთაგმ-ლიანი ვენეციელი ქალი, ვიღაც ჩაღმანი, პეიზაჟში ჩართული უცნაური არსებები — კენტარეები და ერეშიტები — ყოველივე ეს ნაღი ბელისისეული ქმნილებებია. შესაძლოა, მისი სურათის გასაღება იმდენად იმაში კი არ იყოს საიბებელი, რაც აისახა არამედ იმ სულისკვეთებაში, რითაც არის გამსჭვალული მთლიანად ლეოტეს წყლები; აი, რა ყოფილა

ლეთის წყლები

ერეკებიან და ვიღაც ქალი ბერიკაცს ემახლაათება. იმავე ნაირზე, სადაც ტერასა და წმინდანთა ჯგუფია, მოჩანს მამაკაცის უცნაური ფიგურა განიერი სამოსლით და აღმოსავლური თეთრი დოლბანდით. იგი მოაჯირს იქითა და, მაღონას რომ შორდება, თითქმის სურათის სივრცეში გადის.

ამ სურათის სიუჟეტი დიდხანს უცნობი იყო. მას მიიხვედნენ იმ „წმინდა საუბრების“ ერთ-ერთ ნიმუშად, რომელთაც საკმაოდ ხშირად ვხვდებით ბელისის დროინდელ ფერწერაში. ხის ქვეშ მოთავსებული ყრმების ჯგუფს მნიშვნელობა განსაკუთრებული ენიჭებოდა და ამიტომ სურათს, არცთუ უსაფუძვლოდ, „სიცოცხლის ხის ალგორითას“ უწოდებდნენ. ახლანაჲ გარდაცვილიმა ვერმანელმა მეცნიერმა ლედეგმა, რომელმაც მთელი თავისი ხანმოკლე სიცოცხლე ვენეციური ფერწერის შესწავლას შეაღია, მხოლოდ რამდენიმე წლის წინ იაივა ამ ალგორითის წყარო. სიუჟეტი აღებული ყოფილა XIV საუკუნის ფრანგული პოემიდან, „სულის მოგზაურობიდან“. ყრმები თურმე საღისეებელის სულებია, ოქროსვამლებიანი მისტიკური ხე — ქრისტეს სიმბოლო. სულებისთვის ლოცულობენ მათი მფარველი წმინდანები, იობი და სებასტიანე, პეტრე და პავლე მოციქულები. მათთვის ლოცულობს თვით ღვთისმშობელიც. მართლმსაჯულებას კი ხმალი პავლე მოციქულისთვის შეუტყუებია ხელთ და მორჩილად დაუხრია გვირგვინიანი თავი. მარმარილოს ჯებირს მიღმა მდინარე ლეოტე მოჩანს. სურათს „საღისეებელის სულები“ უნდა ეწოდოს.

ასეთია ბელისის სურათის ბოლოდროინდელი განმარტება. მასში რჩება კიდევ ბევრი რამ, რაც

თურმე ეს წყლები, ოქროსფერი ღრუბლებს რომ ირეკლავენ და ჩვენთვის უცებ გასაგები ხდება ბელისისეულ ხილვათა ნული რიტმი. ჩვენთვის გასაგებია ღრმა, ჭკერეტიანი ფიქრი, რომელშიც მისი წმინდანები ჩადრმაკებულან და მეტეფოთლებიანი მისტიკური ხის ოქროს ვამლებით ბალური გართობის არამეჭვენიური სინატიფე. მიიბნეული ლეოტეს სარკისებრი წყლების მიღმა გადმოიღო მხარეში ეცნობთ ჩვენს ლოცვების ჯადოსნურ საფუძლს. იქ კლდეთა სიმყურდოვეში, დაეხეტებიან ძილში გაბოთავისუფლებული ჩვენი სულები. ისინი ანაქორეტებით იყრან მუხლს მაღალი ხის ჯვართან, ხან ბნელ მღვიმეებში წაწყვდებიან კენტარეებსა და მწვემსებს, ძლივს რომ ჩამოკეპანან ადამიანებს, ხან უცნო დაბების ქუჩებში გადაყვრებიან სახარების იგავთა გაციცხლებულ ხატებს. გამთენიისას ისინი ხელმორედ დაინთებებიან ლეოტეს წყლებში, სეკლას დაეგუბებენ და სიცოცხლის ნაპირზე გამოდიან. დადგება დღე და ისინი აღარ მობრუნდებიან.

ბელისის სურათში მოხელთებული სიკვდილ-სიცოცხლის გაწინასწორების ერთადერთი წამაა აქედან მოდის მისი სისუფთავე. ერთი გამოუთქმელი ღრმა გარინდება და რელიგიური მნიშვნელობა. ჩვენი სიზმარეული ხატებისა არ იყოს, არც მხატვრის მიერ შექმნილ ხატებს დაუკარგავთ ხელშესახები და მკაფიო სისავსე. ბელისის წარმოსახვაში ისინი ისეთი ფერებად და ფორმებად ჩამოქნა, რომ გვაგონებენ რომელიღაც ადგილებს, სადაც წყლები ასევე სარკესავითაა, ღრუბლები ასევე გასივოსნებული და ნახია, შორეული მთები — ასევე მომწუსხველი, მარმარილო — ასევე სპეტაკი და გამჭვირვალე ყოვე-

ლივე ეს უკვე იყო, ყოველივე ეს უკვე მინახავს, გინდა თქვა, როცა ბელისის სურათს მხატვრულ თვალს და სულს უთუოდ დაუფუღებდა ვენეციის ვენეციის ტერასის ნაირფერი ფილებიც, მარმარილოს ტაბლეტზე და ზღუდვებზე ვენეციაა დამკრალი წყლის დიმილიც. ეს გამჭვირვალე ცაც და მთებისკენ გაჭრილი შერეაც. ახალგაზრდა ამოღტილი ქალის მხრებზე შავი თავმალი ვენეციაა. ეს ქალი, ამქვეყნიდან წასულ სულთა იდუმალებას რომ სწვდება, ეს ქალი, განმორებისას წუთისოფლის ხიბლს რომ შეივრბნობს, თვით ვენეციის განსახიერება ხომ არ არის? ვენეციის მშვენი და ნათელში განხვენილი სული ხომ არ გაციცხლდა აქაურ მხატვართა შორის ყველაზე მეოცნებე და არამეჭვენიური მხატვრის მიერ შექმნილ ამ ხატში?

ჩვენ, ჩრდილოელებს, იტალიაში ვენეციის ოქროს ბჭით შესულებს, ლავუნის წყლები მართლაც რომ ლეოტეს მდინარედ გავგზდობია. ვენეციური ტაბრების დამამეჭვენიელი სურათების თვალიერებაში, თუ წყალზე მოსრიდელ გონდოლაში, თუ მიყრუებულ ვიწრო ქუჩებში ხეტიალისას, თუ სულაც მარკოზის მოუღანზე მოყვანე ბრბოს მიქცევ-მოქცევაში ჩვენ დავიწყების მსხუქქ და ტბილ ღვინოს ვენეციებით. ყველაფერი, რაც უკან დარჩა, მთელი ადრინდელი ცხოვრება, მსუბუქდება. ყოველივე თავს გარდასდნული კვამლად იქცევა და რჩება მხოლოდ მცირეოდენი ფერფლი, იმდენად მცირე, რომ მწირის უბეში სათუთად ჩამალულ სასაქმევე ტომშიკაში ჩაუტყვა. წინ იტალიაა, იტალია ამ ლავუნის სივრცის იქით; ძალზე ახლოსაა.

ვენეციაში ყოველი შებინდების ეამს განსაკუთრებული ძალით იღვბებს ოცნება მშვენიერ მიწაზე, რომლის წყნარ წყლებს გალმა ბრწყინტას ნისლიან დაბლობებს იქით, ანლა დამე ისადგურებს. პიაცაზე, სინათლეებსა და ჩიჩქოლში, ეს ოცნება შემოაჭრება და გაეფრტვება შორს, ისე შორს, რომ უდარდელი ზღნას გაყვანი და ზორხილი შორეული ზღვის ხმაურით ოდნავლა ჩაგვმის. ამ ბრბოში ყოველთვის ურევია ადამიანები, რომლებმაც ეს-ესა დაღვეს ფეხი იტალიის მაწაზე და უკვე მთლად ატანილი არიან იმავე გაფანტული ოცნებით. მათი ბრმა გამონხედვის სხთვისან დიმილში გამოკრებიან განთავისუფლებული სულები, სულები, რომელთაც უკვე შეიცნეს ლეოტეს წყლების ძაღლსილეება.

თარგმანი მახტანბ როდონიაბ

ამჟამად მიმწვერბულ პოეტს, ბიკალდომ მახტანბს, რაიოდღე დეკემბრი აქვს გამოქვეყნებული ივანე კერესელიძის „ცისკარში“. აქედან ერთ-ერთი, — „კალამი“, — ვფიქრობთ, ნებისმიერი მაღალნიჭიერი პოეტის შემოქმედებას დაამშვენებდა. „კალამი“ პირველად „ცისკარში“ გამოქვეყნდა (1859, №2), ხოლო 1864 წ. იგი კირილე ლორთქიფანიძემ, როგორც შემდეგნელ-გამომცემელმა, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, გრიგოლ ორბელიანის შედევრებთან ერთად შეიტანა სანქტპეტერბურში. გამოცემულ პოეტურ კრებულში — „ნონეზური“ (სხვათა შორის, „ნონეზური“ ისეა შედგენილი, რომ აქ სრულადია ნათლადაა წარმონეწილი თერგდალეულთა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, სოციალური და ლიტერატურული შეხედულებები. ამასთანავე, იგი მკაფიოდ ასახავს მეცხრამეტე საუკუნის საქართველოში ახალი ტიპის ლიტერატურული აზროვნების ჩამოყალიბება-განვითარების, — კერძოდ, ქართული ლიტერატურის ევროპეიზაციის, პროცესს. „ნონეზური“ დღეს აბილითგრაფიულ იმეოათობაა და კარგი იქნება, თუ რომელიმე გამომცემლობა თავს იდებს მის ხელახალ გამოცემას). ვფიქრობთ, საკამათო არ უნდა იყოს ამახანდლის აღნიშნული ღმქსის ტიპოლოგიური მსგავსება აკაკი წერეთლის პოეზიასთან საქართველოდ და, კერძოდ, მის შესანიშნავ ლექსთან — „საიდუმლო ბარათო“, რომელიც, მართალია, იმავე 1859 წელსაა დაწერილი, მაგრამ პოეტაინებით გამოქვეყნდა („ცისკარი“, 1860, №1). ასე რომ, აკაკის წინამორბედთა შორის აბიკალდომ მახტანბსა — ამ უდავოდ ნიჭიერ პოეტს, — უნდა დაეთმოს თავისი ადგილი (თუნდაც ამ ერთი ღმქსის გამო).

ბარათის იქ მინდები (1814-1871) — თავის დროზე ცნობილი პოეტი იყო. მას, ჯერ კიდევ თბილისის გიმნაზიის მოწაფეს, დეკსი აქვს გამოქვეყნებული სოლომონ დოდაშვილის ეურნალში „სალიტერატურინი ნაწილი ტუფილისის უწყებათანი“, ხოლო 1850-1860-იან წლებში მისი ღმქებები „ცისკარში“ იბეჭდებოდა. ამ ბოლო ხანს სოლომონ ხუციშვილის რედაქციითა

მალევე ჩამოვიდა თამარაშენში და ქმრის მამული დაიშკვიდრა“ (მაქს. ბერძინშვილი, მასალები მეცხრამეტე საუკუნის პირველი ნახევრის ქართული საზოგადოებრიობის ისტორიისათვის, ტ. მეორე, თბ., 1983, გვ. 95). თვითონ აბესალომზე ისდა ვიცით, რომ იგი ქუთაისში ცხოვრობდა და მხახურობდა. 1873 წ. მას ცოლად შეურთავს 1832 წ. შეთქმულების მონაწილის, თავისი დროის კვალობაზე უადრესად განათლებული პირისა და მწიგნობ-

ჩვენთვის ამჟამად სიახლეს წიღის საარქივო ფონდშია რამდენიმე საყურადღებო მასალებს აბესალომ მახტანბზე ჯერჯერობით ვერ მივაგვლიეთ. შესაძლებელია, ასეთი მასალები ქუთაისის რამდენიმე სიძველეთსაცავში აღმოჩნდეს. დაინტერესებული პირი მათი მოძიებითა და გამოქვეყნებით, ვფიქრობთ, მეცხრამეტე ს. შეაწვდების ლიტერატურული პროცესების შესწავლისა და, საერთოდ, ქართული ფილოლოგიური მეცნიერუბისთვის სასარგებლო საქმეს გააკეთებს.

და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!

მწაბრე საბ, ვით ნადვლი,
სან ნუვტის სიფხოს მსმული,
სან ცეცსლთა სთოვ პიბითა,
ვითარ დიფრის ვლი!..
მამ, ვითარტა, ვალამო,
ბალმბის, მთგესალამო
და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!

არქივიდან

მივიწყებული პოეტი აბესალომ მაჩაბელი

თამაზ ჯოლოგვა

და წინასიტყვაობით გამოივა დამახაბლის პოემა „მთიული“ (თბ., 1984). დავით მაჩაბელს უცნაური და საინტერესო ბიოგრაფია ჰქონდა. 1830-იან წლებში მან მამის, ბარბამ მაჩაბლის (გარდ. 1839 წ.), მოთხოვნით ჯვარი დაიწერა იმერელი თავადის, სვიმონ წერეთლის, ასულ ელისაბედზე. ჩავიდა იმერეთში, იქორწინა, ცოტა ხანს იქ დარჩა, შემდეგ ახალშერეული ცოდნით მოულოდნელად იმერეთშივე დატოვა, თვითონ კი თამარაშენში დაბრუნდა საგვარეულო მამულში და დარჩენილი სიცოცხლე იქ გაატარა მარტოობაში. 1873 წ. 10 ოქტომბერს დ. მაჩაბელს ვაჩალები დაეცინენ, მის სახლს ცეცხლი წაუკიდეს და პატრონიც შიგ გამოწვეს. მაშინ ხმა დარხხულა, თითქმის მკვლელები ელისაბედ წერეთელს კეყოლოდა მოსცილული განდგომილ ქმარზე შურისძიების მიზნით. ასეა თუ ისე, „დავითის სიკვდილის შემდეგ ელისაბედი შეიღიოთურთ

რის, ივანე ელიზბარის ძე ერისთავის (1781-1841), შეიღიშვილი დარია (დარიკო) გრიგოლის ასული ერისთავი (დარიკოს, ჩანს სახელი მაიმდამისის, დარია ივანეს ასულ ერისთავის, პატივსაცემად დაარქვეს. სხვათა შორის, ჩვენი აზრით, სწორედ დარია ივანეს ასული უნდა იყოს აგტორი „ცისკრის“ 1853 წ. პირველ ნომერში გამოქვეყნებული უიადრესი პესიზმიში გამსჭვალული ღმქსისა — „წინათგრძნობა“). აბესალომ მაჩაბელს მონაწილეობა მიუღია სცენისმოყვარეთა თეატრალურ წარმოდგენაში, რომელიც 1861 წ. ქუთაისში გამართულა გიორგი ღოდობერიძის ინიციატივით (დ. ნანიტაშვილი, შურნად „ცისკრის“ პოეტები, თბ., 1967, გვ. 32), ხოლო 1895 წ. აბესალომს გიორგი წერეთლისთვის საინტერესო სეპირგადმოცემა მიუწოდებია მაჩაბელთა გვარის წარხულზე (გ. წერეთელი, თამარაშენის საყონულე, „კვალი“, 1895, № 38).

ვალამი
მღი, ჩემო ვალამო!
დრო არს, მთგესალამო
და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!
ვითილი საბ ცათამდის,
მობრტვი ძვესწვლამდის,
უღმბრთ სელთა მანვლი,
მართალთ მავლული მარადის!..
მაგრამ შენვე, ვალამო,
უნდა მთგესალამო
და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!

ლაბიმთ გაბრძენი მთავრად,
დიდემულთ ვჟლა გჩანს აბაჲ,
ბოტეს მთაწყნ ლხინითა,
ბოტეს ადენ ცრემლთა ღვაბად...
ოჲ, მუხთალთ ვალამო!

სიმეგობით ჩინბისა დაბავ,
მაგრამ ბოვა-ცათა თარავ,
უმბავ პლანეტო მობრავ ჰყთ,
სთელეს ვით ცაბი, ცაბავ!...
ვით გავმედ; ვალამო,
ბომ შენდა გესალამო
და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!

მაგრამ ჩვენის ცხთვრების,
ყთვი დიდმა სთელის
შენ საბ, და შენვე ბალგიბს
წამსვე გაბრძენა ყთლის!..
მამ, ისვე შენ, ვალამო,
ჯავრ არს, მთგესალამო
და შენით შევიმზადო
წყრული გულის მალამო!..
თ [ვაკდი]
ა [ბეხლომ] მაჩაბელი
ქ. ქუთაისის

* ვით ცაბი, ცაბავ — თითისცაბივით წალმა-უკუღმა აცრიალოჲ.

ბანი არის ადგილსადაც უნდა იყვნენ; ხოლო ამ ურთიერთმიმართებათა არსი იგივეა თავდაპირველ ფორმასთან, ანუ იმასთან, რაც წინაპრებს უძველეს დროში მქონდათ. მაშასადამე, წარსულზე ორიენტაცია კონფუციანთა უმთავრესი იყო. ამას უკავშირდება მისი სიუვარადი ისტორიისა და ისტორიის წინაპრებისთვის კერძო-ერთი უმთავრესი დამახასიათებელი თვისება. მაგრამ აქ ისტორია პროცესია, ამასთან — სასრულიც, რადგან ეს ერთგვარი ესპატოლოგიური ისტორია...

რეალიზაცია

კონფუციის მოძღვრება და მისი მიმართება ქრისტიანობასთან

შეიქმნა ღმერთი კაცობრიობის ისტორიაში გაცანადღება ადამიანთათვის, დროისა და ადამიანის მდგომარეობის შესაბამისად და ისტორიის დასასრულიც ღმერთის მეთვრამეტე მოხვედრით აღინიშნება, როცა ყოველივე განახლებადი და შეიცვალადი კონფუციისათვის კი ეს ყოველივე სრულად სხვაგვარადაა წარმოდგენილი მისთვის სიბრძნის ბოლო სისრულე წარსულშია, და მხოლოდ წარსულში სწორედ ნამუშაოა ჰეგელის ადამიანური ურთიერთობისა და თუკი ადამიანებს სურთ, ნამდვილად აღიარებული ცხოვრებით იცხოვრონ, მათ უსათუოდ უნდა შეასრულონ წინაპართა ანდერძი, დანაშაულები, ყოველივე, რაც კი მათ გადმოეცათ, და ყველაფერი ეს შედგენილია ადამიანთა ხოლმე იმ შემთხვევაშიც, თუკი რომელიმე ძველი წეს-ჩვეულების აზრი და მისი უნდობა გაუგებარია. ამიტომაც კონფუციანობაში უმთავრესია კულტი წინაპრებისა და მოსული ადამიანებისათვის კი, რამეთუ ისინი ჩვენზე უფრო ახლოს დგანან სიბრძნის წყაროსთან — წარსულთან.

რას ხედავდა კონფუციი ნამუშაოში? — დიდ გვაროვნულ საზოგადოებას, თემს და სახელმწიფოს, აგებული პატარა-პატარა ოჯახის სქემით, რომელშიც ჰეგელის ფილოსოფია და ჰეგელის ფილოსოფიის ურთიერთმიმართებანი ანალოგიურია მამისა და ძეგბის, შვილების ურთიერთმიმართებებსა, და ისევე, როგორც ყოველ ოჯახში გაბატონებულია ზნეობრიობა და ტრადიციები და არა — საბატონო ურთიერთმიმართებანი, ასევე სრულყოფილ სახელმწიფოშიც აღარ იქნება საკუთარი დაწერილი კანონები. ასეთი სახელმწიფოებრივი, ჰეგელისადაა აღიარებული წყობილება, კონფუციის მოძღვრების თა-

ნახმად, უნდა დაეფუძნოს გონიერებას, და არა — გრძნობებს; აზრს და არა — ენებებს. ყოველივე მალა კონფუცი ადამიანში აყენებდა ცოდნას და მოვალეობის შეგნებას (ი). იდეალური პიროვნებად იგი მიიჩნევს წინაპართა ადამიანის (ანდერძების) მცოდნე ადამიანს, რომლისთვისაც ამ ანდერძთა აღსრულება უზენაესი მოვალეობაა და იგი მზად არის, ყველაფერი შესწიროს ამას. ასეთმა ადამიანმა ყოველთვის იცის, რა უნდა აკეთოს წინაპართა ანდერძების შესაბამისად, და მარა-

დის ასეც იქცევა. მოვალეობის აღსრულება (ი) მჭიდროდაა დაკავშირებული ჰუმანურობასთან (ჟენი). მოვალეობა, წეს-რიგი და ჰარმონია თვითმისთანა კი არ არის, არამედ საშუალებაა მიზნის მისაღწევად. მიზანი კი — ადამიანთა ბედნიერი ცხოვრება სტიმულიც — ადამიანთა ურთიერთსიყვარული. რატომ ასრულებს ადამიანი მოვალეობას? — იმიტომ, რომ უფროს ადამიანზე, როგორც უფროს ადამიანზე, უფროსს გამოავლინოს თავისი ეს სიყვარული? — მხოლოდ მოვალეობის, წინაპართა ანდერძების შესრულებით. ასე რომ, „ი“ და „ჟენი“ გულისხმობენ ერთ-ერთს.

ამრიგად, უტოპიური მოძღვრებათა მსგავსად, კონფუციანელობა სურს, ამქვეყნად მიაღწიოს ბედნიერ, სრულყოფილ ცხოვრებას, ქრისტიანობისათვის კი, როგორც ვიცით, სრულყოფილი ბედნიერი — ნეტური ცხოვრება მხოლოდ იმქვეყნად, ზეციურ სასუფეველშია შესაძლებელი, რადგან პირველადი მხოლოდ ტანჯვის ტკივილის, ოფლისღვრისა და სიკვდილის მომასწავებელია, რადგან იგი ბოროტი სულის — დაცემული ანგელოზის საშეუოა, და ადამიანი მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებს მისგან თავის დანერგვას, თუკი ამქვეყნად მოსული ჰეგელის ღმერთის — იესო ქრისტეს მოძღვრებას გაითავისებს. ამიტომაც ეუბნება მაცხოვარი თავის მიმდევრებს — ნუ გიყვართ ეს ქვეყანა, მისი სიყვარული ღმერთის მტრობა არის, ზეციურს სწრაფვით.

კონფუციის მოძღვრებაში ასევე დიდი ადგილი უკავია ი.წ. „გემინის“ იდეას, ანუ „ზეციური მანდატის, რწმუნების გადაცემის“ იდეას, რომელიც შემდეგში

განსაკუთრებით განავრცო მისმა თვალსაჩინო მიმდევარმა მენ-ცზიმ (მეოთხე-მესამე საუკუნე ჩვენს წელთაღრიცხვამდე). ამ იდეის თანახმად, ზეცა — კოსმიური და სოციალური წესრიგის დიდი რეგულატორი, ანუ ყოველივე წარმართული უზენაესი ძალა, რწმუნებას, მანდატს გადსაცემს ხელმწიფებს, „ზეცის ძეს“, რათა მან წინაპართა ანდერძის შესატყვისად მართოს ქვეყანა, ამიტომაც ყველანი მას უნდა ემორჩილებოდნენ. მაგრამ თუკი იმპერატორი ივიწყებს თავის მოვალეობას იგი კარგავს საკუთარ ღირსებას და უკვე აღარ არის რწმუნებას და სხვა პიროვნებას გადასცემს ამ მანდატს. ასეთ სიტუაციაში ხალხის მოვალეობა, სწორედ იმ „სხვაზე“ დამოკიდებულია, ხოლო უღირსი ხელმწიფე ადამიანს კონფუციის იდეამ უდიდესი მადესტაბილუმიზმით როლი შესწირა ჩინეთის მთელს შემდგომ ისტორიაში ყველა მმართველი სახალხო მოძრაობა, რომელიც ახალი გლეხური დინასტიის გამეფებით მთავრდებოდა, ისტორიო-გრაფიკისა და თვით მონაწილეობა მიერ გამართლებული იყო ხოლმე სწორედ ზემოხსენებული იდეით. ქრისტიანულ სამყაროში, როგორც ვიცით, ცხებული მერვის ტანტაშეფუქვნილი ხელმწიფობის ინსტიტუტია, რომელშიც და უძველესი საუკუნეთა განმავლობაში, — საღმრთო რწმუნებად მიღებული ურთიერთობის ძირისა, მთელი ეკლესიის მიერ წმიდად აღიარებული ნაკლებ მიზეზს იძლევა აჯანყებისა თუ არეულობებისათვის, თუმცა ამისაგან არც ქრისტიანული ქვეყნები ყოფილან დაზღვეულნი; მაგრამ არეულობათა მიზეზი არასდროს ყო-

ფილა თვით იდეაში, თვით პირველწარმოშობაში, არამედ სწორედ იდეის მოწინააღმდეგეთა ძალისხმევით განუპირობებია საღმრთო ანდერძების წინააღმდეგ ადამიანთა ცალკეული ჯგუფების ამხედრება, რაც ბევრ შემთხვევაში ქრისტიანული მონარქიების დამხობა-გაუქმებით დასრულდა, ხოლო, სადაც გერაც არსებობენ ასეთი მონარქიები, იქაც ეს მხოლოდ ნომინალური ინსტიტუტებია. კონფუციის ამ იდეას „გემინის“ შესახებ მისი ცვალებადი ხასიათით „ზეციური რწმუნების“ ღირსებული პირისათვის გადაცემის საქმეში უდიდესი როლი მიეკუთვნება პიროვნების კულტის ინსტიტუტის ჩამოყალიბებაში, როგორც ჩინეთში, ასევე მის მეზობელ სულთერად მონათესავე ქვეყნებში, სადაც ამგვარი კულტების ხშირი მონაცვლეობა შეიმჩნეოდა და შეიმჩნევა.

პირველ ადგილზე კონფუციისათვის დგას ადამიანის სიყვარული. მისი იდეალა ცზუ-ცზი-ჰარმონიული ყოველმხრივ განვითარებული ადამიანის მდგომარეობა ამქვეყნად, რომელიც სულაც არ არის არც წმიდანი, არც ასაკები და არც „ზეცაზე“. ადამიანური ღირებულებანი ამქვეყნიური ცხოვრებისას — „გემინი“ — აღიარებულია უმთავრეს, უმაღლეს ღირებულებებად. ამიტომაც კონფუციანელობა, პირველ ყოვლისა, ჰუმანისტური სწავლებაა, რომლის ცენტრშიც სწორედ რეალური ადამიანი დგას, და მისი კეთილდღეობისა და ბედნიერებისათვის უნდა მოქმედებდეს ყოველივე, დაწვეული „ზეცის ძით“ — ხალხი ყველაზე ძვირფასია, მას მოსდევს ღმერთებმა შე და ცზი, და მხოლოდ მათ შემდეგაა — ხელმწიფე.

ამრიგად, რაკი თავის ყურადღების ცენტრში ამქვეყნიური ცხოვრება მოაქცია, კონფუციანელობა საკმაოდ თავშეკავებულია უფრობა იმქვეყნიური ანუ სიკვდილის შემდგომ ცხოვრების პრობლემაში. აქ თვით კონფუცი ამბობდა — „ჩვენ არ ვიცით, რა არის სიცოცხლე და ვითაა ძალგების ვიცოდეთ, თუ რა არის სიკვდილი?“. მიუხედავად ამისა, იგი აღიარებდა უკუდავი სულის არსებობას, მსხვერპლსაც სწირავდა მას, მაგრამ წინაპართა კულტის მეშვეობით აღიარებული იმქვეყნიური ცხოვრება უშუალოდ უკავშირდებოდა მათი შთამომავლების მიწიერ ცხოვრებას ამიტომაც, ქრისტიანობისაგან განსხვავებით, რომლის თანახმადაც უზენაესი ნეტარების მოსაძიებლად უმთავრესი გზაა ამქვეყნიური, ბოროტი ცხოვრების დათრგუნვა-უარყოფა, კონფუციანთა ღირსებული იმქვეყნიური ცხოვრების უზრუნველყოფა ნიშნავს სწორედ ღირსებული ამქვეყნიური ცხოვრების შექმნას — მთავარია დიდი, მტკიცე, კეთილდღეობით დამშვენებული ოჯახის შექმნა, მამრობითი სქესის შთამომავლობის დატოვება, რითაც სწორედ წინაპრებს მიეგებათ ჯეროვანი პატივი, და თვით ამ შთამომავლობის დამტოვებლსაც, რადგან მისი სიკვდილის შემდეგ შთამომავლობა საფერი პატივის მიგებით უკუდავყოფს მას. როგორც ვხედავთ, ამასაც კონფუციანელობა დიდად განსხვავდება ქრისტიანობისაგან, რადგან ქრისტეს მოძღვრებაში უდიდესი ადგილი უკავია უქორწინებლობას — ამ „უმშვენიეს ნვედრს“ ყოველი ადამიანისათვის, რომელიც მწიფი აღსასრულებელია და, ამიტომ არ ეკისრება მოვალეობა და ვეცდეს, არამედ მხოლოდ იმით, რომელთაც „ზეციური“ ხოლო იმათთვის, რომელთაც „ღმერთი“ უწოდებდა კურთხეული და უფლის ერთ-ერთი. საიდუმლოებათაგან...

ისტორიის ფილოსოფიური გაგების მხრივაც კონფუციანელობა დიდად განსხვავდება ქრისტიანობისაგან. როგორც ვიცით, ქრისტიანობის თანახმად, კაცობრიობის ისტორია იწყება პირველი ადამიანების — ადამისა და ევას შემწივით; მათი ცოდვით დაცემის შემდეგ კი ადამიანთა გამრავლებით გრძელდება, რომელთა გამოცდილაც ცოდვისა და სიკვდილის ტყვეობისაგან აღსრულად ღმერთის ძემ და ჰეგელისა ღმერთმა — ამქვეყნად მოვლენილებმა იესო ქრისტემ, რომელიც განაცხადა და ადამიანთა ხსნისათვის სიკვდილი დათმინა ჯერჯერ, მკვდრეთით აღდგა, ზეცად ამაღლდა და კვლავაც უნდა მოველინოს ქვეყნიერებას ყოველთა განსაკითხად მეროდ მოხელისა, როცა ყველანი მკვდრეთით აღსდგებიან და საშუალო ცხოვრებას შეუდგებიან — მართალი მორწმუნეები ნეტარად ზეციურ სასუფეველში, ხოლო ცოდვილი — ტანჯილ გემინის ცეცხლში. აი, ამგვარია ისტორია კაცობრიობის ქრისტიანობის გაგებით. კონფუცი კი სრულად ცალკეადაა უფრობის მისთვის არ არსებობს მოძრაობა წინ, რამეთუ მთელი სისრულე სიბრძნისა და ადამიანთა ბედნიერებისა — წარსულშია და ეს წარსული ედემში, ადამისა და ევას ბედნიერი წარსული კი არ არის, არამედ რაღაც სხვა რეალური, მიწიერი წარსულია წინაპრებისა, ხოლო უმჯობესი რამ, რასაც კი შეიძლება მოველოდეთ მომავლისაგან, ეს წარსულის განმეორებაა. ამრიგად, უარყოფილია ისტორიული მოძრაობა და განვითარება და აღიარებულია მხოლოდ ციკლური მოძრაობა. განვითარება იწყება კეთილი, წინაპართა ანდერძის ერთგული ხელმწიფისაგან — იმპერატორისაგან. შემდეგ ამას მოჰყვება დინასტიის თანდათანობითი დეგრადაცია, უკანასკნელ მმართველი კი მანკიერებით აღსავსე ადამიანია. დინასტიის განდგომის კვალმაზე წინაპართა ანდერძისაგან ხდება ზეცის განდგომა დინასტიისაგან, რაც დასრულდება გემინით, ანუ ზეციური რწმუნების სხვა დინასტიისათვის გადაცემით, რის შემდეგაც ისტორიის ციკლი განახლებულია, თავიდან იწყება... ასე რომ, ქრისტიანობისაგან განსხვავებით, კონფუციანელობა ვერ გვთავაზობს სამყაროს განვითარების სრულყოფილ სურათს.

ამრიგად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ კონფუციის მოძღვრება საკმაოდ კონსერვატორულია, რომელმაც ხელი შეუწყო სტაბილური, თავისი დროისათვის საკმაოდ ინტეგრირებული საზოგადოების შექმნას; ამ იდეებმა უდიდესი როლი შესწირა ჩინეთის ისტორიაში და ქვეყნის ცხოვრების ყველა მხარე გარკვეულწილად განსაზღვრეს.

მოამზადა

პასილ ბურკაძე

მშენებელი

80-იანელთა შემოქმედებითი გზის დასაწყისი ემთხვევა იმ ისტორიულ პერიოდს, როდესაც საბჭოთა კავშირში კულმინაციას აღწევს ე.წ. „პასტი“ — და თანდათანობით იწყება ძვრები, რომლებიც „перестройка“-ს პირველ ნაბიჯში გამოიხატა. ამას მოსდევს ისტორიული წერტილის და რღვევის გახსნა. ბრივი კატასტროფების და რევოლუციური გარდაქმნის პერიოდი. ჩვენს დროშიც ყველაფერი ისევე დაიწყო, როგორც ეს ხდებოდა გარდასულ საუკუნეებში: ადამიანთა აზროვნებაში ჩასახული სულიერი მიწისწრაფებანი, სურვილები თუ მსოფლმხედველობა ყოველთვის წინ უსწრებდა ისტორიულ მოვლენებს. ყოველგვარი სახელმწიფოებრივი ცვალებადობის ძირითადი მამოძრავებელი ძალა ხდებოდა მოწინავე აზრის დაბადება და მისი რეალობაში განხორციელების სურვილი. ხელოვნება ადამიანთა შემოქმედების სწორედ ის ფორმაა, რომელსაც მძლავრი ემოციური ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია ადამიანის შინაგან სამყაროზე. მის მსოფლმხედველობაზე, მეცნიერის თუ ფილოსოფოსის მიერ წარმოთქმული სიტყვა იძლევა იმ იმპულსს, რომელსაც ძალუძს შვას ისტორიული მოვლენები. სწორედ ამის გამო ხდებოდა მოწინავე აზრის მქონეთა დევნა, ინკვიზიციები, ეწყობოდა აუტოდაფეები, ხოლო ამ აზრით გასსვენებული ხელოვნება რჩებოდა ოფიციალური ხელოვნების ხაზს მიღმა, იჩქმლებოდა ან ინიღბებოდა. ყოველთვის არსებობდა ე.წ. „underground“-ი და მისდამი დამოკიდებულება გარკვეულწილად იდენტური იყო.

ასე იყო საბჭოთა კავშირშიც. გაბატონებული დევნი — „ხელოვნება ცუდების ხალხს“ — ხელოვნების მასობრივ ხასიათს აკვიდრებდა. ქვეყნის იყო მასობრივი პროპაგანდის მძლავრ იარაღი და აკარგინებდა ხელოვნებას მის ელიტარულ ბუნებას იგი ყველაფერის გასაგებად, ხელმისაწვდომი უნდა გამხდარიყო; ოფიციალური ხელოვნების მიერ ნაპირდაპირი გენერალური ხაზი გულმოდგინებით იდგის გამოსავლის სწორხაზოვნებას და პლაკატურობას საბჭოთა დიქტატურის აუცილებელ „სუბლიმირებას“.

„შინარსით სოციალისტური და ფორმით ნაციონალური“ — ხელოვნება უარყოფდა განვითარების ბუნებრივ, ლოგიკურ თანმიმდევრობას და მთლიანად მიმართული იყო ერთიანი, მსოფლმხედველობითა და ესთეტიკით „შემოქმედების“ ზოგადსაბჭოთაო ადამიანის ტიპის ჩამოყალიბებისაკენ. ამგვარი მიდგომა არ ითვალისწინებდა ხელოვნების იდეალისტურ ბუნებას, შემოქმედის ინდივიდუალიზმსა თუ ეროვნული კულტურის მოთხოვნებს. იგი ხელოვნების ვიწრო სოციალური გარემოს მატერიალისტური აღწერის და მართვების პარტიკულ ფუნქციონირებას, ყველაფერს, რაც შეიქმნა და ჩამოყალიბდა საუკუნეების განმავლობაში. ეს ხელოვნება, განადიდებდა ადამიანს, რომელმაც ერთი ხელის მოხდათ ღირსი იქცა — მტკიცე და შვა ნაღვი და ღირსი იქცა — საბჭოთა ხალხი. ამ ხალხს მთელ მსოფლიოში პრეტენდირებდა, ვინაიდან იგი არ გულისხმობდა არც ერთიან ეთნოსს, არც მრავალს, არც პატრიოტიზმს და არც სამშობლოს.

„ფორმით ნაციონალური“ — ეს მკირეოდენი, მართლაც წმინდა ფორმალური დათმობა იყო, რაც იფარგლებოდა მხოლოდ ეთნოგრაფიული აღწერით თუ ისტორიული თემატიკით, კონკრეტული გარემოს ასახვით კონკრეტულ სიტუაციაში.

პოლიტიკურ სამხედროლოზე იწირებოდა სავსებითი ხელოვნება შორის — უკეთეს შემთხვევაში განიცდიდნენ მატერიალურ სიღუბეებს, ვერ გამოვლენდნენ თავის ნამუშევრებს და მათ სახელებს საშუალოდ წაშლია ემუქრებოდა. ყოველი არასაბჭოთაო მოვლენა ბურჟუაზიის მანკიერად მოგონა და ანერის („საბჭოთა ერის“) ღალატად იხსენიებოდა. ერის მრავალბუნადი კი სასტიკად სწივდნენ, უწევდნენ სახელოვნობის, სახელებს. საჭარბოვანო ეს პროცესები გაცილებით რბილ ფორმებში გამოვლინდა, ნაკლებად მძლავრად.

ლტერატურული სახე მიიღო, მაგრამ უდაოდ მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა.

როგორც ყველა იდეოლოგიამ, ასევე სოციალიზმმაც მაღალი თავისი განვითარების კულმინაციას, ამოწურა თავი და ერთ წერტილზე გაყრდნობა იწყო გამოფიტვა, შინარსისგან დაკლდა. ხელოვნის შემოქმედებით იმპულსს იგი, რაღა თქმა უნდა, აღარ აძლევდა. შემოქმედი, ისე როგორც კამერტონი, პირველი რჩევის პირველი შემცნობი, იწყებს ძიებებს ობიექტურ ფასეულობათა სფეროში. ამ მხრივ 80-იანელთა 60-იან-70-იანელ მხატვართა მთელი პლედო აქვდათ გზის გამკლავება. დასავლეთის კულტურულ მეგობდრობასთან ზიარების სურვილი და თანამედროვე მხატვრულ-სტილისტურ ხერხთა გამოყენების ცდა უნდა შეინიღბულიყო ყველაზე უპრეტენზიო (სოციალისტური თვალსაზრისით) ფანტაზი, რომელიც დღევანდლობას ასე თუ ისე ნაკლებად ეხებოდა — ეს იყო ისტორიული პეიზაჟი, ისტორიული პორტრეტი და ა.შ. 80-იანი წლების მხატვრები ცარიელ სივრცეში არ გაჩენილან, მაგრამ კონკრეტული ნაბიჯების გადადგმა რეალობაში ჩაენდვისკენ, დასავლეთში მიმდინარე პროცესებში დაინტერესებისა და მათი გამოშვებური

ფრაზებსა და ფრაზებს შორის, ხედავდნენ გაკაცულ მხატვრულ მოვლენათა ნამდვილ აზრსა და მნიშვნელობას.

შეზღუდული საინფორმაციო გარემო სტუდენტთა გარკვეული ჯგუფისგან მეტ შინაგან აქტიუობას ითხოვდა, უფრო ღრმად დაკვირვებისა და თავისუფალი ინტერპრეტირების უნარს უმუშავებდა მათ. აკადემიის ოფიციალური წრეების გარკვეული კონსერვატიზმი ახალგაზრდა მხატვარში არა მხოლოდ საპროტესტო სულისკვეთებას ბადებდა, არამედ მას თვითდამკვიდრების უნარს უღვივებდა.

სწორედ ამ დასაწყის ეტაპზე შემოქმედმა რამდენიმე ძალზე რადიკალური აზრი. ერთ-ერთი ასეთი თვალსაზრისის ავტორი იყო აწ გარდაცვლილი ნიკოი ხუციშვილი. მისი ე.წ. „მინდობის თეორია“ მთელმა აკადემიამ აიტაცა, იქცა საერთო მოზიციად. ეს იყო თეორია ემოციების და გარემო არსებული საგნების ბოლომდე ნდობის, რომლის მიხედვითაც ინსტინქტი მთლიანად წარმართავდა ქმნადობის პროცესს. მხატვარი ერთგვარ „დემოურგულ“, ღვთაებრივ ფუნქციებს იძენდა, როგორც ღვთის ნების აღმსრულებელი. ეს იყო ერთგვარი „ქიმიური ქორწილი“ სულსა და მატე-

ბაში აბსტრაქტული მხატვრობისთვის მშვენიერ ნიშნად. მნიშვნელოვანი მხატვრის ინტერესები და მისწრაფებანი, რაღა თქმა უნდა, განსხვავებული, მკვეთრად ინდივიდუალური იყო და სწორედ ამიტომაც მათი შემოქმედების ჩამოყალიბება სწავდასწავად რად მოხდა.

80-იანელთა მხატვრობაში შეიძლება გამოვყოთ ორი მაგისტრალური ხაზი. პირველს ქმნის მხატვართა ჯგუფი, რომელიც ტრადიციული ფიგურაციული სახით ხერხების მეშვეობით ტრადიციულ მასალაში (ტილო, ზეთი) ქმნის ანტიმეტრ, სრულად ინდივიდუალურ სამყაროს, — ესაა გზა კონკრეტული თემიდან თუ ობიექტიდან მის განვითარებულ ხატებამდე, დამყარებული გამოსახულების შინაგანი დაშლისა და მისი მხატვრული ახლად წარმოქმნის პრინციპზე — ირაკლი ფარჯიანი, ლევან ჭოლოშვილი, ვაზ ბუღაძე, თემურ თათაშვილი, ჭეშალი კუხალაშვილი, ირაკლი სუხიძე, ვაზ გუგუშვილი, ლევან ლალიძე, კარლო კაპარაძე.

მეორე ხაზი კი უფრო რადიკალურია თავის ძიებებში — იგი მთლიანად მიმართულია დასავლური კულტურისკენ, უარყოფს არა მხოლოდ „სოც. რეალისტურ“, ასევე საერთოდ „რეალისტურ“ მხატვრობას, მიმართავს მოდერნისტულ ხელოვნების სხვადასხვა მიმდინარეობას. ამ თვალსაზრისით 80-იანელთა გარემოში იხადება ე.წ. „ქართული ავანგარდი“, რომელიც თავისი არსით გარკვეულწილად ევროპული კულტურის მიერ განვლილი ეტაპის დაძლევის, დაწვევის სურვილითაა ნაკარნახევი და ჩვენს სოციალურ გარემოში თავისი ექსტრაგანტულობითა და გაბედულებით, გროტესკით და უკომპრომისობით მართლაც ავანგარდის მხატვრობად იქცა.

მის წარმომადგენლებს, რა თქმა უნდა, გააჩნიათ შეხების წერტილები, მაგრამ სრულად განსხვავებულ სახით საშუალებებს იყენებენ. მასალის შერჩევისას მხატვრები სრულ თავისუფლებას აძლენენ: ტილო-ზეთიდან, მუყაო-შერეული მასალები, სამშენებლო მასალები — ქვიშა, ცემენტი, ლორღი, თაბაშირი, კოლაჟი, სარკე, სივრცული ობიექტები, ინსტალაცია, ვიდეო-არტი, მიკრობიოლოგია...

თბილისში, მხატვრის სახელში 1956 წელს მოეწყო ვაიხტერაის პირველი პერსონალური გამოფენა, სადაც წარმოდგენილი იყო მხატვრის „შავ-თეთრი ფერწერა“. ეს გახლდათ პირველი კონკრეტული სახის გამოფენა საქართველოში, სადაც უზარმაზარი ზომის თეთრი ტილოებზე ავტორის შავი ფუნჯით დატანილი სიმბოლოები, კონკრეტული გამოსახულებები, ციფრობრივი ნიშნები ჰქონდა გამოტანილი მკვეთრად დასაზოგადოებელი.

1987 წელს ჯერ კიდევ მოსკოვში, შემდეგ კი თბილისში მოეწყო ქართველ ავანგარდისტთა პირველი ჯგუფური გამოფენა, რომელმაც დიდი გამოხმაურება მოიპოვა რეაქციული კულტურული ცხოვრებაში — აღეშინებინა ბანქები, გარე ექვევრება, ლეკა ლისარევილი, ილია ზაუტაშვილი, გელა ზაუტაშვილი, ვაზ მგალობლიშვილი.

1988 წლის გაზაფხულზე ახალგაზრდა მხატვართა ჯგუფმა (ლია მშველიძე, მამუკა და ნიკო ციცხლაძეები, მამუკა ჭაფარიძე, ოლეგ ტიმჩენკო, კიკა რამიშვილი) პირველი ექსპერიმენტის სახით მოხატა რესპუბლიკის მოედნის მიწისქვეშა გადასასვლელი. მათ აქვე გამოვლენს თავისი საკმაოდ ექსტრაგანტური ნამუშევრები, შექმნეს მკვეთრად განსხვავებული, თბილისელთათვის საკმაოდ უჩვეულო გარემო.

1989 წლის ზაფხულში მოეწყო პირველი ჰეტენინგი რესპუბლიკის მოედნის ქვედა სართულზე — მხატვრები ვაზ მიმინაშვილი, მალხაზ შველიძე, შალვა ლომსაძე.

90-იანი წლების დემოკრატიულმა ცვლილებებმა დიდი გავლენა იქონია ქართულ ხელოვნებაზე, განსაკუთრებით სახით ხელოვნებაზე, რომელმაც სხვა

80-იანელები

ფერწერა

ბისკენ სწორედ მათ დაიწყეს. ინფორმაციული ვაკუუმი გაიღწა, ლიტერატურა დასავლური კულტურის შესახებ თუმცა ძალზე შეზღუდული, მწიფისაწვდომი იყო, მაინც მოიქმნებოდა. მხატვართა ჩამოყალიბება ძირითადად აკადემიის კედლებში მიმდინარეობდა, სადაც სტუდენტები ცდილობდნენ პრობლემის საკმაოდ რადიკალური დაყენებისას გამოცემებით მყარი თეორიული, კულტუროლოგიური-ტრადიციული საფუძვლები. მათმა თავგამოდებულმა კვლევამ მიიღო, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „ლიტერატურული ურთიერთსწავლების აკადემიური ფორმა“. ისინი ერთმანეთისგან სწავლობდნენ, სამხატვრო აკადემიის ბიბლიოთეკაში მოძიებულ, მოსკოვის ბუკინისტურ მაღაზიებში შეძენილი წიგნებით და ალბომებით ეცნობოდნენ თანამედროვე ავანგარდს, ულტრათანამედროვე ხელოვნებას, ალბომებს. ასე რომ, მათ გარკვეული ვიზუალური მასალა გააჩნდათ, თუმცა კლასიკურად მოკლებულნი იყვნენ თეორიულ, კრიტიკულ თუ ფილოსოფიურ გამოკვლევებს. ისინი აქ უკვე თავიანთ მიხედვრილობაზე იყვნენ დამოკიდებულნი. არსებობდა სოციალისტური ესთეტიკის მოზიციებიდან დაწერილი კრიტიკული პროშურები და მკირე მოცულობის წიგნები და მათი კითხვისას ახალგაზრდა შემოქმედნი

რას შორის. ასე ესმოდა ეს აწ გარდაცვლილ სოსო წერეთელსაც, როდესაც იგი უბნ წიგნაში წაწერებს: „მეცნიერებმა შეგვიჩვენეს, რომ შეიძლება ბევრ რამეს სხვა დატვირთვა და შინარსი მიეცა. მაგრამ მნიშვნელოვანი იყო ვაკუუმის გარღვევის ინფორმაციული კედლი. მძლავრ თავისუფალი სამყაროსკენ სარკმლის გაკრის სურვილი, ხელოვნების როლის ფუნქციის უნიკალი მკვეთრი არსის წვდომის სურვილი. ინტერესი დასავლეთის ქვეყნების მიმართ და ლტოლვა აზრის თავისუფლებისკენ, ბიოგენულობისკენ, მასობრივი უსაზღვრობისადმი დაპირისპირება პირველად სწორედ კულტურაში ჩასახა; ჩაისახა მოწინავე ხელოვნათა სულებში, გაღლიერდა და შემდეგ სოციალურად განიცოცხლა სწორედ ეს იყო კამერტონის პირველი რჩევა, რომელმაც აუღერა ორკესტრი, ცხოვრების წესის შეცვლის მოთხოვნა ჩამოყალიბდა და დასაბამი მისცა ჩვენი არსებობის გარდაცხდის პროცესს.

80-იანელთა პლეადამ მხატვრული ძიების მიმართა რელიგიას, ფილოსოფიას; ზოგი რამ იმ დროისთვის და სიტუაციისთვის საგრძნობლად ექსტრაგანტური იყო — მაგალითად, აღმოსავლური ფილოსოფიით და თეოლოგიით გატაცება, განსაკუთრებით ძენ-ბუდიზმი და „ბჰაგავადგითი“, რაც მათ აზროვნე-

გენიალური გერმანელი კომპოზიტორი რიჰარდ ვაგნერი (1813-1883) მიეკუთვნება მსოფლიო მუსიკის გიგანტთა რიცხვს, როგორებიც არიან ბახი, მოცარტი, ბეთოვენი. მისი მოღვაწეობის 50 წელი ვეგებრთელთა ეპოქაა მუსიკის ისტორიაში. ვაგნერმა არაჩვეულებრივად განავითარა და წინ წასწია მუსიკალური ხელოვნება. ღრმა ფილოსოფიური პრობლემატიკითა და ზოგადსაკაცობრიო იდეებით გამსჭვალა იგი, გაამდიდრა მხატვრულ-გამომსახველ საშუალებათა სფერო მანამდე არნახული მძაფრი საშუალებებით. ახალი პარიზონტები და პერსპექტივები გადაუშალა მუსიკალურ ხელოვნებას, ამ მხრივ, იგი შეიძლება შევადაროთ გენიალურ ბეთოვენს — მის დიდ წინამორბედსა და სათაყვანებელ შემოქმედს.

ვაგნერის გენია ჰემარტიად უნივერსალურია, ხოლო მოღვაწეობის დიპაზონი — კოლოსალური. მუსიკის ისტორიამ არ იცის მეორე ასეთი მრავალმხრივი შემოქმედი: კომპოზიტორი, ღირსი (გერმანიის იმპერატორის, დივიზორის (გერმანიის იმპერატორის) თანამედროვე სადირიჟორო ხელოვნების ფუძემდებელია), თეორეტიკოს-ესთეტიკოსი, პოეტი დრამატურგი (ავტორი თავისი უმთავრესი მუსიკალური დრამების ლიბრეტოებისა, რომელთა ლიტერატურული დონე იმგვარია, რომ გერმანული ენის სასკოლო ქრესტომათიებშია შესული), პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, რომლის ნაწერები 16 დიდტანიან ტომს ითვლის.

დიდი რუსი კომპოზიტორი, ვაგნერის სრული ანტიპოდი პეტრე ჩაიკოვსკი წერდა: „ვაგნერი ამ საუკუნის ერთ-ერთი ყველაზე გამოჩენილი პაროვნებაა და მისი გავლენა მუსიკაზე კოლოსალურია“. ეს გავლენა გაგრძელდა არამარტო მუსიკალურ თეატრზე, რომელიც ვაგნერის შემოქმედებითი ინტერესების ცენტრს წარმოადგენდა, არა-

სული“ და ქრისტიანული შემოქმედების იდეა.

მუსიკის ისტორიაში ვაგნერი პირველ რიგში, შევიდა როგორც საოპერო ჟანრის რეფორმატორი, კომპოზიტორ-ნოვატორი. მართალია, იგი შემოიფარგლა ერთი ჟანრით — ოპერით, მაგრამ

მუსიკალური განვითარების ძირითად ფაქტორად იქცევა ორკესტრი, რომლის მნიშვნელობაც ვაგნერმა არაჩვეულებრივად გაზარდა. შეიძლება ითქვას, რომ ორკესტრი არის მისი ოპერების მთავარი „მოქმედი პირი“, რომელსაც იგი „ენით უთქმელის გამოხატავს“ უწო-

„მფრინავი პოლანდიელი“ (1841) იწყება, სოლერტინსკის თქმით, „გენიალური მუსიკის ვაგნერისეული ენაა“. მუსიკის ალიაზება მოუპოვეს. „კომპოზიტორის „ტანპოზიტიზმ“ (1844) და „ლოვენგინი“ (1848). ამავე პერიოდში აყალიბებს იგი „თავისი ცხოვრების საქმის“ — გრანდიოზული საოპერო ტეტრალოგიის „ნიბელუნგების ბეჭდის“ თავდაპირველ ჩანაფიქრს, წერს მისი ერთ-ერთი ნაწილის ლიბრეტოს ტექსტს, რომელიც ძერწავს საყვარელი გმირის — ზიგფრიდის სახეს.

ემიგრაციაში ყოფნისას, სრულ განმარტობაში, მეგობრებსა და ახლობლებს მოწყვეტილი, იმედგაცრუებული და გულგატეხილი, იგი თანდათან მკვეთრ შინაგან ევოლუციას განიცდის და შოპენაუერის ფატალისტური ფილოსოფიის მიმდევარი ხდება, ამიერიდან ვაგნერი თავისი ცხოვრების მთავარ მიზანს მუსიკალური ხელოვნების რეფორმაში ხედავს. ხუთი წლის მანძილზე იგი არ წერს არცერთ ნოტს და მთლიანად ეძლევა თავისი ესთეტიკური მოძღვრების ჩამოყალიბებასა და დასაბუთებას, რაც ყველაზე სრულად მისი დიდტანიან შრომაში „მუსიკა და დრამა“ (1851) იღებს გამოხატულებას.

ვაგნერის შემოქმედებითი კრედიტ ევოლუცია ნათლად აისახა მისი ტეტრალოგიის შექმნის პროცესში. ოთხი მუსიკალური დრამისაგან შემდგარი ეს უმაღალითო ციკლი (1. „რაინის ოქრო“, 2. „ვალკირია“, 3. „ზიგფრიდი“, 4. „ღმერთების აღსასრული“), რომელიც თავდაპირველად მოფიქრებული იყო, როგორც თავისუფლებისა და გმირული შემოქმედებითი სულის აპოთეოზი, შოპენაუერის პესიმისტური ფილოსოფიის ზეგავლენით ფატალური განწირულების ტრაგედია იქცა, ხოლო „ღმერთების აღსასრული“ — თვით გმირული იდეის კატასტროფის სიმბოლო.

თითქმის 25 წლის ტიტანური შრომის შემდეგ ვაგნერმა დაასრულა ტეტრალოგია, რომელიც 1876 წელს წარმოადგინო იქნა ქალაქ ბაიროთში

კაცკაცობრივად თავისი სიყვითლედიგ, მეორის მიერ აგებულ თეატრში. ეს იყო კომპოზიტორის უდიდესი ტრიუმფი. „ნიბელუნგების“ საუკეთესო ფურცლები, როგორებიცაა „ვალკირიების გაფრენა“, „ვოტანის დამწვობება“ და ცეცხლის „შელოცვა“, „სამლოვიარო მარში“ და სხვა. სამუდამოდ შევიდნენ მსოფლიო მუსიკის შედევრების საგანძურში.

ვაგნერის განსაკუთრებული შემოქმედებითი ენერგიის შესახებ მეტყველებს ის გარემოებები, რომ პარალელურად ამავე პერიოდში მან შექმნა ისეთი გენიალური ქმნილებები, როგორიცაა მისი „ერთადერთი კომიკური ოპერა“ „მაისტერზინგერები“ (1867), და განსაკუთრებით, ვაგნერის ტრაგიკული შედევრი — „ტრისტან და იზოლდა“ (1859), რომელიც მას შთააგონა მატრილა ვენდონიკისადმი სიყვარულმა. დაუძაფრებელი გრძნობის მწველი განცდა ვაგნერმა არაჩვეულებრივ ძალით გამოხატა თავისი ოპერის ბოთქარ მუსიკაში. „ტრისტანი“ სამართლიანად ითვლება მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ერთ-ერთ უმაღლეს მწვერვალად ბახის სი მინორ მესასთან, მოცარტის „რეკვიემთან“, ბეთოვენის მეცხრე სიმფონიასთან ერთად.

თავისი შემოქმედებითი მოღვაწეობა ვაგნერმა დაასრულა ოპერა მისტერიით — „პარსიფალი“ (1882).

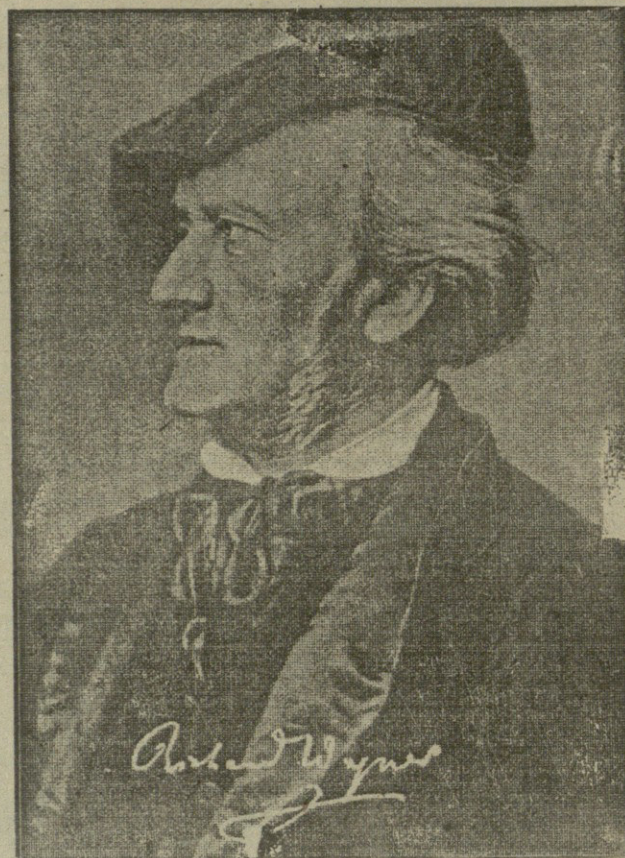
ვაგნერმა დატოვა უმდიდრესი შემოქმედებითი მემკვიდრეობა, რომელიც გვთავსებს არაჩვეულებრივი მასშტაბებით, ფანტაზიის დაუშრეტელობით, ტიტანური სულისტექმით. იგი ეკუთვნის მთელ კაცობრიობას, რომლის მანათობელ თანამგზავრადც სამუდამოდ დარჩება „ლოვენგინის“, „ტრისტანისა“ და ტეტრალოგიის გენიალური ავტორის მუსიკა.

გულგახტობა

გენიალური რიჰარდ ვაგნერი

აქ მან არაჩვეულებრივი მრავალფეროვნება და მრავალმხრიობა გამოავლინა. მისი ნოვატორობა გამოვლინდა არამარტო ჟანრის რეფორმაში (ამის შესახებ უფრო დაწვრილებით — ქვემოთ), არამედ მუსიკალური გამომსახველობის ყველა სფეროში, განსაკუთრებით კი, პარმონიაში, რომელიც მან დაქმნულობის უმაღლეს ხარისხამდე აიყვანა და საორკესტრო ხელოვნებაში, რომლის უბადლო ოსტატიც იყო იგი.

ვაგნერის რეფორმა მიმართულია ტრადიციული იტალიური ოპერის წინააღმდეგ, რომელმაც, მისი აზრით, დაკარგა იდეური სიღრმე, მოძველდა როგორც თავისი ფორმით, ისე შინაარსით და იქცა ფუჭ გასართობ სანახაობად. ვაგნერი კი თვლიდა, რომ თეატრი ესაა თავისებური აღმზრდელობითი ინსტიტუტი, რომელიც უნდა აღზარდოს

ლა მსოფლიოს ზნეობრივი აღზრდა და განმეგნა და ხელოვნება, კერძოდ, ლაგრა-მხოლოდ მაშინ შესაძლებელია თაღის ამოცანას, თუ იგი მატარებელი იქნება არამარტო მუსიკალური მხატვრული იდეებისა, არამედ ფილოსოფიურ-ეთიკურისაც. სიუჟეტებს თავისი ოპერებისთვის ვაგნერი, როგორც წესი, იღებს მითოლოგიიდან, კერძოდ კი გერმანულ-სკანდინავიურ ეპოსიდან, რადგანაც თვლიდა, რომ მხოლოდ აქ არის შემოქმედებითი ნამდვილი მხატვრული და იდეური ფასეულობანი, ხალასი და შეუზღალავი გრძნობები და აზრები. ამ დიდი და ღრმა იდეების გამოხატვა კი, ვაგნერის აზრით, შეიძლება მოხდეს მხოლოდ ხელოვნების სხვადასხვა დარგების გაერთიანებით, სინთეზით, ასეთ სინთეზურ ჟანრად ვაგნერი მიიჩნევდა ოპერას (მუსიკალური დრამას), ვაგნერის რეფორმა, რომელიც მან „ლოვენგინიდან“ დაიწყო (1848) გამოიხატა იმაში, რომ მან უარი თქვა დასრულებულ მუსიკალურ ნომრებზე (არიებზე, ანსამბლებზე) და თავისი მუსიკალური დრამები აავო ერთიანი უწყვეტი მოქმედების პრინციპზე. ვაგნერმა შემოიღო თავისი ოპერებში ე.წ. „უსასრულო მელოდიის“ ცნება, რაც უნდა გაეგოთ ისე, რომ მუსიკალურ განვითარებაში არ ხდება შეჩერება, კადანსირება. ამის ბრწყინვალე ნიმუშია „ტრისტან და იზოლდა“ შესავალი (იგი რომენ-როლანმა შეადარა ზღვის მოქცევის, რომელიც დაუსრულებლად ეხეთქება ჩაპირს). მთელი შესავლის მანძილზე არსად არ გვხვდება ტონიკა. ამ უსასრულო მელოდიების გამოსავალ პუნქტს შეადგენს ლაიტმოტივები, რომლებიც დასაბამს აძლევენ სიმფონიური დამუშავების, გარდასახვისა და ტრანსფორმაციის გრანდიოზულ პროცესს.

ბუნებრივია, რომ ამ პირობებში

ამავე დროს, ვაგნერის შემოქმედება არაა მოკლებული წინააღმდეგობრივ მხარეებს, შემთხვევითი არაა, რომ მისი მუსიკა უპირატესად სრულდება არა სცენური წარმოდგენის, არამედ სიმფონიური ნაწევრების სახით. საქმე ისაა, რომ თავისი რეფორმით ვაგნერმა დაარღვია საოპერო თეატრალური მუსიკალური ჟანრის ორი უმთავრესი მცნება: ადამიანის ხმის (ვოკალის) პრიმატი და სცენური ქმედითობის პრინციპი. რამდენადაც მღელვარე და დინამიკურია მისი მუსიკა, იმდენად შეზღუდულია სცენურობის თეატრალისით მისი თეატრი. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ დღესდღეობით ვაგნერს ამას აღარ უთვლიან დიდ ცოდვად.

როგორც ითქვა, ვაგნერს ძალიან მღელვარე და დაუდგარი ცხოვრება ჰქონდა. მისი ბიოგრაფია ორ დიდ პერიოდად იყოფა, სადაც ზღვარს დებს 1849 წელი, როდესაც იგი რეველუციის დამარცხების შემდეგ იძულებული გახდა, ემიგრაციაში წასულიყო შვეიცარიაში. ამ დროისათვის იგი უკვე იყო 6 ოპერის ავტორი. მეოთხე მათგანით

நெல்லு வந்ததா தமீசுரன்

ნელი ცქიტიჭვილმა

მსოფლიოში ყველაზე დიდი შენობის კარი გაიღო და უზარმაზარი თვითმფრინავი გამოჩნდა. როცა ცისფერი და წითელი ზოლიანი, ღამის თვითმფრინავი ხალხის წინაშე წარსდგა, მრავალათასიანი მაცურებელი ტაშით შევედგა. თვითმფრინავს შენობაში ფირმა „ბოინგ“ შეკრებილი ახალი თვითმფრინავი წარუდგინა. სახელიც ცერე-მონიალზე, რომელიც კამინგტონის შტატში, სიეტლის გარეუბანში, ფირმის ქარხანაში გაიმართა, კომპანია ბოინგის დირექტორთა საბჭოს თავმჯდომარემ ტ. უილსონმა განაცხადა: „ბოინგ-767“-ს საერთაშორისო საპროგრამირების სისტემაში წამყვანი როლი მიენიჭება. ამ, თვითმფრინავის კონსტრუქციული ელემენტები, მართვის სისტემა, აეროდინამიკა და ძრავა მეცნიერებისა და ტექნიკის უკანასკნელი მიღწევებითაა აგებული...“

საავიაციო ფირმა „ბოინგი“ 1916 წელს დაარსდა უილიამ ბოინგმა, საიახლო სპორტისა და ავიაციის თავდავითებულმა მოყვარულმა, რომელიც შეძლებული კაცი იყო სიეტლში. უფრო ადრე, თავის მეგობარ სამხედრო-სახლავო ფლოტის ინჟინერ და ავიაციის დიდ ენთუზიასტ კონარდ უესტერველთან ერთად ჰიდროპლანი დააპროექტა და ააგო. პირველი თვითმფრინავის წარმატებულმა გამოცდამ ბოინგი ფირმის შექმნაზე მიიყვანა, რომელსაც „ბოინგ ეირაფლენ კომპანი“ უწოდდა. შეერთებული შტატების მთავრობამ ფირმას 50 სასწავლო თვითმფრინავის აგებაზე დაუდო კონტრაქტი.

ომის შემდეგ სახელმწიფო შეკვეთები შეწყდა, და უილიამ ბოინგის ფირმა გაკოტრდა იმით გადაურჩა, რომ ანგარებში ავეჯის გამოშვება დაიწყო. მაგრამ ახალი თვითმფრინავის შექმნაზე ფიქრი არ შეუწყვეტია. ერთ მშენებელ დღეს ბოინგის კონსტრუქტორებმა ავიამანადგურებელი ს მოდელი შექმნეს. ფირმას გაუმართლა, თვითმფრინავები დიდი რაოდენობით გაიყიდა და საქმეც წინ წავიდა.

1927 წელს აშშ-ს საფოსტო უწყებამ ფირმასთან ხელშეკრულება დადო და ბოინგის თვითმფრინავებმა ჩიკაგო — სან-ფრანცისკოს საფოსტო ხაზზე დაიწყეს ფრენა. მალე ბოინგმა სამგზავრო თვითმფრინავი ააგო და „ბოინგ ეირ ტრანსპორტ სისტემა“ დაარსა. ამ დროიდან დაიწყო ფირმამ ავიაშემნებლობაც.

30-იანი წლების დასაწყისში, ფირმა „ბოინგი“ სხვა კომპანიებთან გაერთიანდა და კორპორაცია „ოუნიტედ ეირკრაფტ ენდ ტრანსპორტ“-ი შეიქმნა. მაგრამ მთავრობის ხელშეწყობით ეს კონკლავი რამდენიმე პატარა კომპანიად დაიშალა. 1934 წელს ბოინგი საქმეს ჩამოშორდა, მაგრამ „ბოინგ კომპანის“ საწარმოებში თვითმფრინავების აგება გრძელდებოდა. 30-იანი წლების ბოლოს პრეზიდენტმა რუზველტმა ფირმას ბომბდამშენების აგება დაავალა. თვითმფრინავი ძალიან ძვირი ჯდება, მაგრამ პრეზიდენტის აზრით, რომ გარდაუვალი იყო და გადაწყვეტილი სიტუაცია ავიაციას უნდა ეთქვა. რამდენიმე წლის დაძაბული მუშაობის შემდეგ ფირმა დიდი მოგება ნახა. „ბოინგმა“ ბომბდამშენის ორი მოდელი „ბ-17“ და „ბ-29“ გამოუშვა. ამ თვითმფრინავებმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს ომის მსვლელობაში. მაგრამ ომის დამთავრების შემდეგ კომპანია ისევ გაკოტრების პირას აღმოჩნდა. აღმინისტრაციამ გადაწყვიტა რეაქტორული საშუალო თვითმფრინავები აეგო. ამჟამად ფირმის პროდუქციის 80 პროცენტი რეაქტორული ლანჩერების წილად მოდის.

1958 წელს ფირმა „ბოინგმა“ ოთხმოტორიანი „707“-ის სერიული წარმოება დაიწყო. ეს პირველი დიდი რეაქტორული საშუალო თვითმფრინავი იყო მსოფლიოში, რომელმაც კომპანიას არსებული წარმატება მოუტანა და ძალზე გაუსწრო სხვა ავიაშემნებელ კომპანიებს; როცა „ბოინგ-707“ უკვე რეგულარულ რეისებს ასრულებდა, „მაკდონელ-დუგლასის“ კომპანიის რეაქტორული თვითმფრინავი „დს-8“ აეროდინამიკურ მიღწევა გამოცდას. ათი წლის განმავლობაში შეინარჩუნა პირველობა „ბოინგმა“. 1964 წელს დაიწყო „727“, ხოლო 1968 წელს „737“ მოკლე ფიშე-ლაქიანი მოდელის გამოშვება. რომელიც გათვალისწინებული იყო მცირე მანძილზე და პატარა აეროდრომებზე საფრენად. 1970 წელს კი თვითმფრინავი გიგანტი „ბოინგი-747“ გამოუშვა, რომელიც 550 მგზავრს იტევდა.

60-იან წლებში ავიაკომპანიის საქმე უკან წავიდა. 1970-71 წლებში ერთი „ბოინგი“ არ გაყიდულა. ფირმამ დიდი დრო და გარჯა შეაღია ზეგბერითი მიკურ მიღწევა გამოცდას. ათი წლის განმავლობაში შეინარჩუნა პირველობა „ბოინგმა“. 1964 წელს დაიწყო „727“, ხოლო 1968 წელს „737“ მოკლე ფიშე-ლაქიანი მოდელის გამოშვება. რომელიც გათვალისწინებული იყო მცირე მანძილზე და პატარა აეროდრომებზე საფრენად. 1970 წელს კი თვითმფრინავი გიგანტი „ბოინგი-747“ გამოუშვა, რომელიც 550 მგზავრს იტევდა.

60-იან წლებში ავიაკომპანიის საქმე უკან წავიდა. 1970-71 წლებში ერთი „ბოინგი“ არ გაყიდულა. ფირმამ დიდი დრო და გარჯა შეაღია ზეგბერითი

რამდენიმე სიტყვა პროდუქციაზე. ვიდრე საპროექტო ხაზზე გავა, ყველა სამუშაო თვითმფრინავი მკაცრ გამოცდას გადის. მათი ტექნიკური დონე უნდა პასუხობდეს მკაცრად განსაზღვრულ მოთხოვნებს. თანამედროვე რეაქტორული თვითმფრინავების უმრავლესობაზე ორი პიკ-რევილი სისტემა მაინც არის მოწყობილი. „ბოინგ-707“ და „ბოინგ-737“-ზე კი ოთხია. ყველა მნიშვნელოვან კვანძსა თუ ხისტიკას დუბლირებული მექანიზმი აქვს, რაც რა თქმა უნდა, კომპანიას ძალიან ძვირი უჯდება, მაგრამ ფული წყალში არ არის გადაყრილი — პაერში უმცირეს

ამაყვა. ფრთის ქვემო მხარე ნაკლებად არის ამოპირვლი და შუა მანძილზე შეკრულია. ასეთი პროფილი ფრთის ქვემო მხარეს ზრდის და თვითმფრინავი სწრაფად იდგის სიმაღლეს, რაც საწავის დამატებით ეკონომიას იძლევა.

„ბოინგ-767“-ის კაბინაში დამონტაჟებულია ელექტრონული აპარატურა, რაც ავტომატური ფრენისას გაცილებით დიდ შესაძლებლობებს იძლევა. ვიდრე სხვა სისტემები. მფრინავები მშვიდად სხედან კაბინაში, შეუძლიათ ხელიც არ ახლონ მართვის ბერკეტებს და კომპიუტერები თვითონ აიყვანონ მანქანას პაერში, აიღებენ სიმაღლეს, დასვამენ საფრენ ბილიკზე, და სამუშაო სისტემებსაც გაორთავენ... ეს ყველაფერი ავტომატურად ხდება.

არც მგზავრების ინტერესებია დათმობილი.

ფირმა „ბოინგი“ კვლავ მკაცრ გამოცდას უტარებს თავის პროდუქციას. ამჟამად სააქტივო ბოლოში „საწამებელ კამერაში“ „ბოინგ-767“-ის საცდელი ეგზემპლარი ამოწმებენ მის დრეკადობას, დაჭიმულობას, გრესს, ლუნგადობას — კონსტრუქციის სიმტკიცის ზღვარი რომ განსაზღვრონ. პიკრავლიკური დამკრატებით ფრთებს იქამდე ღუნავენ, ვიდრე გაუძლებს და დამსხვრევა. ფრთების გარსი სკდება, ლითონის ნაწილები აქეთ-იქით იფანტება — ინჟინრები კი ზუსტ ჩანაწერებს აკეთებენ.

ამასობაში სააქტივო სააქტივო „ბოინგ-767“-ის მეორე ჩონხი მზადდება. საცდელი ფრენის იმიტაციის ჩასატარებლად. გამოცდას კომპიუტერები ამოწმებენ და სამ წუთს გრძელდება, რაც ორი საათის ფრენას უდრის. აერენისა და დაჯდომის ჩათვლით. ასეთი გამოცდის ერთი წელი თვითმფრინავის ექსპლუატაციის ოც წელს უდრის. ყოველი გამოცდის შემდეგ ყველა ნაწილი გულმოდგინედ კონტროლდება წუხის, ცვლილებებისა და ზუსტი ადგილის გამოსაყვანად.

ინჟინრები ითვალისწინებენ ავიაკომპანიების მოთხოვნებს და თვითმფრინავის კონსტრუქციებში სისტემატურად შეაქვთ ცვლილებები. ბევრ კომპანიას სურს თვითმფრინავის მგზავრებისთვის დაამონტაჟონ ფართო საკარძები, მაგრამ ისე, რომ საწავის ხარჯმა არ მოიმატოს. დამკვეთების თხოვნით ზოგიერთ თვითმფრინავში გადასაწეო საკარძები დააყენეს; ზოგიერთში კი სალონების ტიხარებზე ანტილოპის ტყავი ააქრეს. ასე რომ, ფირმა ყველაფერს ითვალისწინებს.

ფირმა „ბოინგი“ თვითმფრინავების სრულყოფაზე მუშაობას კვლავ აგრძელებს და სამომავლო პროექტებსაც ამუშავებს. ერთი ასეთი ფუტურისტული პროექტი გახლავთ — „მფრინავი ფრთის“ ტიპის რეაქტორიანი თვითმფრინავი. კონსტრუქტორების აზრით, ეს ფიზიკურად და კუდის უფრო სხიული თვითმფრინავი ათასი მგზავრის გადაყვანას შეძლებს, მაგრამ მისი მომსახურებისათვის ყველა აეროდრომი უნდა გადაკეთდეს. ჯერ ისევე სახაზავ დაფაზე ძალზე ეკონომიური რეაქტორული თვითმფრინავი, რომელიც 150 მგზავრისათვის არის გათვალისწინებული და რომლის საკონსტრუქციო სამუშაოები შევასრულია ორ მილიარდ დოლარად.

ბევრმა ამერიკელმა წარმოებამ ვერ გაუძლო უცხოეთის ფირმების კონკურენციას, „ბოინგს“ მსგავსი სიმწლე არ შეუძლია. მსოფლიოს არც ერთი ავიაშემნებელ კომპანია არ გაუსწრია მისთვის არც რეაქტორული თვითმფრინავების გაყიდვის რიცხვით და არც მსოფლიო ბაზარზე ძლიერი გავლენით.

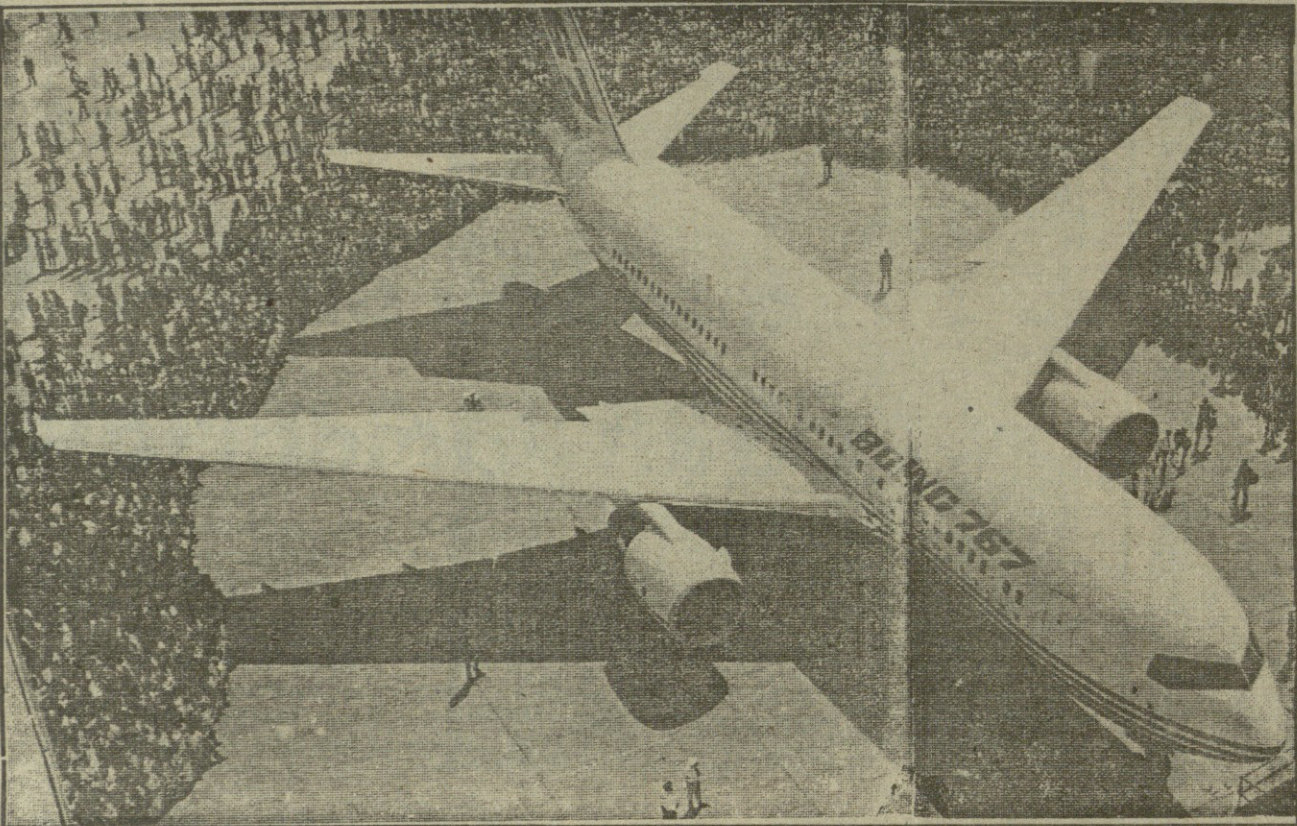
და როცა პირველი მგზავრებით სავსე რეაქტორული ლანჩერების ახალი მოდელი პაერში აიჭრება, „ბოინგის“ სახელი და მომავალი კვლავ მთელი მსოფლიოს მკაცრი სასწავლო წინაშე აღმოჩნდება.

მოამზადა ბიორბი უაილსონი

რამდამცინიანა: გაზეთის უახლოეს ნომერში შემოგთავაზებთ რეპორტაჟს თბილისის საავიაციო ქარხნიდან.

გაყოფილება

ბოინგი

მზად არის გასაფრენად

სატრანსპორტო თვითმფრინავის (სტ) შექმნას, რომელიც სახელმწიფოს შეკვეთით დაშალდა. მაგრამ 1971 წელს აშშ-ს კონგრესმა პროექტი გააუქმა, რამაც ტრაგიკულად იმოქმედა არამარტო ფირმა „ბოინგის“ მდგომარეობაზე, არამედ სიეტლის მთელ რეგიონზე. 1968 წლის ზაფხულიდან 1971 წლის ოქტომბრამდე კომპანიის თანამშრომელთა რიცხვი 104 000 კაცადან 37 200 კაცამდე შემცირდა.

„ბოინგი“ ისევ მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა, მაგრამ ფარ-ხმალი არ დაფრია. ფირმის ხელმძღვანელებმა თავის საგაქრო აგენტებს მითითება მისცა უცხოელი შემკვეთები დაერწმუნებინათ, რომ ძველი თვითმფრინავები ახლებით შეეცვალათ, ხოლო პატარები — დიდით. ინჟინრებმა კლიენტების მოთხოვნების გათვალისწინებით დაიწყეს პროდუქციის სრულყოფა — ტურბინებში დაამონტაჟეს ქეისის მოხვედრის საწინააღმდეგო სპეციალური მოწყობილობები ე.წ. ფილტრები, რამაც დიდი ინტერესი გამოიწვია ავიაკომპანიებში.

ასე, რომ, როცა 70-იანი წლების შუაღელში ეკონომიური მდგომარეობა გაუმჯობესდა, „ბოინგი“ უკვე მზად იყო. ამერიკის ავიაკომპანიებმა თვითმფრინავების პარკების განახლება დაიწყეს, მათ უცხოეთის ფირმებმაც მიბაძეს. ხალხმაც უპირატესობა მისცა საავიაციო ტრანსპორტის გამოყენებას, რამაც ძალიან შეუწყო ხელი „ბოინგის“ საქმიანობის გამოსწორებას.

„ბოინგის“ წარმატების რეცეპტი სამი მარჯვედ შეინიშნება ინტერდინტისაგან შედგება: 1. ყველაზე სრულყოფილი, საიმედო პროდუქციის გამოშვება. 2. გასაღების განყოფილების კარგად გაწვრთნილი პერსონალი, რომელიც თავისი პროდუქციის დირექტორებზე ზედმეტს არ ლაპარაკობს და არც მყიდველზე ზეწოლას მიმართავს. 3. მაღალი ღირის ტექნიკური მომსახურება. ბრიგადები მზად არიან ნებისმიერ დროს, დედამიწის ნებისმიერ წერტილში, სადაც „ბოინგები“ დაფრინავს. გაუმგზავრონ სარემონტო სამუშაოების შესასრულებლად.

გაუმართაობასაც კი შეიძლება საშინელი კატასტროფა მოჰყვეს. ამის შედეგია ის, რომ 1964 წელს გამოშვებული 1700 „ბოინგ-727“-დან 36 გამოვიდა მწყობრიდან; 785 „ბოინგ-707“-დან 13; ხოლო 520 „ბოინგ-747“-დან მხოლოდ ცხრა.

„ბოინგის“ წარმატების მეორე უმნიშვნელოვანესი ინგრედიენტი 60 საგაქრო აგენტ-ინჟინერი გახლავთ, რომელიც მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში ცდილობენ არამარტო თავიანთი თვითმფრინავების უპირატესობა დაამტკიცონ, არამედ საჭირო დახმარებაც გაუწიონ ავიაკომპანიებს. თითქმის ყველა აგენტი ინჟინერია და კომპანიაში მუშაობის დიდი სტაჟი აქვს (ზოგიერთს 40 წელიც კი). მათ უზარმაზარ დახმარებას უწევს სიეტლის მთავარი სამმართველოს 400 ეკონომისტ-ანალიტიკოსი.

წარმატების მესამე ინგრედიენტი გახლავთ გაყიდვის შემდგომი ტექნიკური მომსახურება. ამაში, თითქოსდა, უწევს არაფერია, მაგრამ „ბოინგი“ ამ მხრივაც განსაკუთრებულია. თუ ფირმის თვითმფრინავს სერიოზული დეფექტი აღმოაჩნდა, დედამიწის რომელ წერტილშიც არ უნდა იყოს, მაშინვე იქით მიემართება სპეციალისტების ჯგუფი, იკვლევს უწყვეტობის მიზეზს და ეხმარება გამოსწორებაში. ერთი ავიაკომპანიის ტექნიკური დირექტორი გადევნებული აღნიშნავს — დამხმარე ბრიგადის წევრებს სამუშაო ინსტრუმენტებიც კი ისე პქონდათ ჩაწყობილი, დახდებოც არ სჭირდებოდათ, როცა იღებდნენ.

ყოველი ახალი მოდელის „ბოინგის“ დაპროექტებისას მთავარი საზრუნავი ეკონომიურობაა. „ბოინგ-767“ (მისი ფიზიკალური სიგრძე 48,5 მ) აგებულია საწავის ეკონომიის გათვალისწინებით. ზოგიერთი დეტალი დამზადებულია ალუმინზე მსუბუქი კომპოზიციური მასალისაგან. ასეთი მასალისაგან შედგება თვითმფრინავის წონის 3 პროცენტი, რაც საშუალებას იძლევა 567 კგ-ით შემაციროს თვითმფრინავის წონა.

„ბოინგ-767“-ის ფრთების ახალი პროფილი ფირმის განსაკუთრებული სი-

საორბის ისტორია

ყოველდღე აიდაზოში სათბილაშუ-
რო კურორტ „შოური ველის“ საორბო
თეატრში დღის პირველ საათზე დასვე-
ნებლეს უჩვენებენ ფილმს „შოური ვე-
ლის სერენადა“. ბევრს ახსოვს ამ ფილმის
მთავარი როლის შემსრულებელი სიცო-
ცხლით სავსე ცისფერფერა ქართიანი
ქალი. ეს სონი ზენა — ლეგენდარული
ნორვეგიელი ქალი მოცეგურა და „პო-
ლიფილის“ მსახიობი, რომელსაც, მისი თა-
ნამეგობრულად დიდი უკმაყოფილების მი-
უხედავად, დასავლეთში ამერიკელად
თვლიან. და მართლაც, ზენა უფრო ცნო-
ბილია ამერიკაში და ფიგურული სრიალის
სამუშაოში, ვიდრე ნორვეგიაში. მშობ-

სკოლაში დაიწყო სწავლა. ერთ წელიწა-
დში პირველი ჩილდო მიაღწია — მარა-
ლიტებით მოკედელი ქაღალდის საკრედი
ბატარა მაკრატელი. შემდეგ წლებში რო-
გორც მოცეგურავემ 1472 ჩილდო მოი-
ბოვა. მათ შორის — სამი ოლიმპიური
მედალი, 10 მსოფლიოს ჩემპიონატიდან,
6 კი — ევროპის.
სონი 11 წლისა იყო, როცა პირვე-
ლად ოლიმპიადზე (შამონი. 1924წ.) გაე-
მგზავრა და... ბოლო ადგილი დაიკავა. მა-
გრამ სწორედ იმ ახვეს ქალთა ფიგურულ-
ი სრიალი იმ ვარიანტში, როგორც
დღეს არის. ზენა ეცადა ეხტუნა გრძელი
ქვედაკაბა, რომლითაც მაშინდელი მოცი-

წელს ჩატარდა. — ისწავნეს 82 წლის
შვედი ქალი, ახვე თამაშების ბრინჯაოს
მედალის მფლობელი სრიალი ვიგინა ჰა-
ლტენი. — სახელისა და კარგის მოსა-
პოვებლად სონი ზენა ყველაფერს აკეთე-
ბდა.

საეჭოა, რომ იმ ხელის ჩამორთ-
მევას რაიმე პოლიტიკური მნიშვნელობა
ქონოდა, მაგრამ, ნორვეგიელები დღე-
საც თვლიან, რომ მისი პოლიტიკური
პოზიცია მიუღებელი იყო.

ამ დროს კი აშშ-ში ზენის შოუ
ხალხის დასწრებითა და შემოსავლით
რეკორდებს ამყარებდა.

მან ფიგურული სრიალი ამერიკაში
უფრო პოპულარული გახადა, ვიდრე
ნორვეგიაში იყო. მისმა იმიჯმა, საოცარმა
ლიბელმა, მიწიდანველმა ჩაცმულობამ
არაერთი თაობა მოახიზდა. ზენი ამერი-
კელი ოლიმპიური ჩემპიონი — ტილვა
ოლბრაიტი, კეროლ ჰეისი, პეტი ფლემი-
ნგი, დოროთი ჰემილი, კრისტი იაზაუჩი
— თავს სონის „შვილებად“ თვლიან.
სონის კი საკუთარი შვილები არასოდეს
ჰყოლია.

ზენიმ კარგად იცოდა, რასაც ფი-
გურაზენ მასზე ნორვეგიაში. ამიტომ
შეშით დათანხმდა, კონცერტები გაემა-
რთა საკუთარ სამშობლოში. მან ათასი
ბილეთი გაყიდა, უარყოფითი დამოკი-
დებულების მიუხედავად, ყველას უნ-
დოდა მისი ნახვა.

სონის იმედს ჰქონდა, რომ მისი წა-
რმატებები სამშობლოსთან შეარბებდა,
მაგრამ იმედს არ გამართლდა. იგი თავის
მეორე ქმარს გაეყარა და ისევ სმა დაი-
წყო. ფიგურაზენ, ნორვეგიელი გემთ-
შენილელ ნილს ონსტადზე ჰორწინება
რადიკალს შეცვლიდა. მათ ოსლოს სურა-
თების პირადი კოლექცია შეიწირეს და
დედაქალაქის მახლობლად სამხატვრო
ცენტრი ააგეს, სადაც სონი ზენა მუშე-
უშიც მოთავსდა, რომელიც ახლაც სო-
ნი-ონსტადის სახსრებით არსებობს. მუ-
შეუშის გახსნა მათ პრინც ჰაროლდის
ჰორწინებას დაუკავშირეს, რათა სახე-
ლოვანი სტუმრები მოეწვიათ.

მუშეუში მეფე ოლავმა გახსნა. ექ-
სპოზიციის დათვალიერების შემდეგ
ყველა ღანჩზე მიიწვია. ყველა, ჭრდა
სონი და ნილსი. გამორჩენილი მოცეგუ-
რავე ქალი სიკვდილამდე ვერ შეურიგ-
და ამ ინციდენტს. იგი გარდაიცვალა
1969 წლის 12 ოქტომბერს.

1994 წლის 4 თებერვალს ოლიმ-
პიადზე სონის პირველად გამოჩენიდან
70 წლის შემდეგ, ცენტრ ჰენი-ონსტად-
ში ახალი დარბაზები გაიხსნა. როცა
ოლიმპიური ცეცხლი ლილეჰამერისკენ
მიჰქონდა, იგი სონი ზენის საფლავზეც
შეაჩერეს რამაც კიდევ ერთხელ გაა-
ხსნა ნორვეგიელების ბრწყინვალე მოცი-
გურავე ქალი.

მოამზადა

მეზი ტურიზმი

საქმიანი წრეების, ტურისტული
ორგანიზაციებისა და კერძო
პირების საყურადღებოდ!

საქართველოს ტურიზმის დე-
პარტამენტის ინიციატივით ა.წ. 20
თებერვლიდან ყოველ კვირა
დღეს ინიშნება რეისი „ბონიზ
737-300“ ტიპის თვითმფრინა-
ვით — თბილისი-პიოლნი-
ბონი-თბილისის მიმართუ-
ლებით.

ზრუნას აწარმოებს ავიაკომ-
პანია „ტრანს-აერ-გლოუ-
ბი“ და გერმანიის ფაერააციუ-
ლი რესპუბლიკის ავიაკომპანია
„გერმანია“.

გაურუნა თბილისის აეროპორტიდან
17 საათზე.

ბილეთის ღირებულება თბილისიდან თბილი-
სამდე: საქართველოს მოქალაქეებისათვის 500
დოლარი, ტურისტული ჯგუფებისათვის 300
დოლარი.

დანვრილებითი ცნობებისათვის მოგვმა-
რთეთ შემდეგ ტელეფონებზე: 22-61-25;
23-54-81

ბილეთები იყიდება მისამართზე:
ჭავჭავაძის გამზირი, 80.

განცხადებები

ყვიდი ვაკის საკურო აუზთან 3 ოთახიან ბინას ორი გარეთი, სარდაფით და
ბელეფონით. აგრეთვე 2 ოთახიან პრივატიზებულ ბინას დიდ დილაში.
ტელ. 29-03-73 რუსიკო, გაა

ყვიდი კერძო 5 ოთახიან ბინას 2 ლოჯიით და დიდი სარდაფით მეტრო
„წირეთელთან“. 50 კვ.მ. უკავია გარემონტებულ მაღაზიას.
ტელ. 34-54-50 დათო, ნიკო

3ცვლი (ან ყვიდი) საბურთალოს ქუჩაზე 3 ოთახიან ბინას ერთოთახიანზე.
ტელ. 33-46-04

იყიდება მგლის ქუჩაზე — ფასი შეთანხმებით. იყიდება ასევე ტყავის ქურთუკი —
ფასი შეთანხმებით.
ტელა: 22-58-09.

იყიდება მაღაზია ვაკეში, ტელეფონით. გარემონტებული, თავისი დაწლებით I
სართულზე.
დარეკეთ შემდეგ ნომრებზე: 22-78-01 ან 62-05-91.

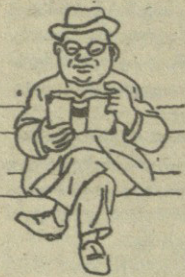
გაშადაბ ინგლისურ ენაში, ქართულად და რუსულად შეღავათიან ფასში. ვცხო-
ვრობ მეტრო „რუსთაველთან“.
ტელა: 93-12-24.

იყიდება რუსეთის ასაწყობი გარაჟი (3X6). ფასი 300 დოლარი. ვიდემანტოფონი
„ელექტრონიკა“, ფასი 150 დოლარი. 1991 წელს გამოშვებული ავტომანქანა „ვაზ-66“
ფასი შეთანხმებით. რუმინული რბილი ავეჯი სამუდგო. ფასი 1300 დოლარი.
ტელა: 23-30-34.

მე-6 ქართული გიმნაზია და გაზეთ „კავკასიონის“ რედაქცია სა-
მიმარს უცხადებენ მაია უკლებას დედის

თინა ანუშიძის

გარდაცვალების გამო.

გაოცდილება

ავტომოგვარულებს ვურჩევ, მუდამ ჰქონდეთ მანქანაში 50 გრ. მღოვრის ფხვნილი და ერთი-ორი კვერცხი. იტყვიან, რად გვინდაო? ღმერთმა გაშროთ, მაგრამ თუ თქვენი მანქანის რადიატორიდან წყალმა იწყო უონვა,

ჩაყრით სამ ჩაის კოვზ მღოვრის ფხვნილს, ჩაახლით ორ კვერცხს და სულ რამდენიმე წუთში უონვა შეწყდება, რადიატორი გამთელდება. ეს საშუალებას მოგცემთ დაზოგოთ 65000 რუსული მანეთი.

მ.მაცაბერიძე

ინიხიპივა

ძვირფასო რედაქციო!

მოგმართავ საინტერესო წინადადებით, რომელიც ხელს შეუწყობს ჩვენს საყვარელ დედაქალაქში ტრანსპორტის პრობლემის მოგვარებას. მაღაზრეებს პირადი გამოცდილება და ჩემი საყვარელი დედაქალაქის დიდი სიყვარული.

ამას წინათ სადგურის მოედანზე 9 ნომერ ტროლეიბუსს ვუცდიდი. როგორც იქნა მოვიდა. მივცვივდი მანქანას, მაგრამ შოფერმა თქვა: არ წავალ, ფარეში შედივარო. ახლა შოფერს მრევცივდი. ქვა აჯდო და თავი შეუშვია. ზოდა, გაიღანა. კაცი სამსახურეობრივი მოვალეობის შესრულების დროს ტროლეიბუსს რომ მოატოვებს და გაიქცევა უარესის ღრისა. ტროლეიბუსის წაყვანა ვინმემ ხომ არ იცითო? — იკითხა ვიღაცამ, მაგრამ შენც არ მომიკვდე ასე, წასვლა ყველას უნდა, ხელის განძრევა კი უნდა. ზოდა, მაშინ გაბასენდა, ბავშვობაში ერთი-ორჯერ გატარებულ — გამოტარებულ რომ მყავდა ტროლეიბუსი. ჩემი კარის მეზობელი მუშაობდა პარკში: ცუდი მკამელი ვიყავი და დედაჩემმა სთხოვა, დასვი საჭესთან, იქნებ ერთი-ორი ლუკმა მაინც გადავუღებო.

„წავიფუნა-მეთქი.“ — ვთქვი. განერვიულდებულმა ხალხმა გაიხარა, მაგრამ რაგინარა ტროლეიბუსი ჰერამდე გაიტენა. დავჯექი საჭესთან და ქე არ დადარი? მოვუხვიე კიდევ და წავიდი. ხალხი ბრძენია — მაშინვეებს და მაშინვეებს. მე რა შუაში ვარ, ნიჭირია ქართველი კაცი მოკლედ, ერთ სათში მე-9 საავადმყოფოსთან ვიყავი. მე იქ ვცხოვრობ და ჩავლა დავაბრე. ვინ ჩავიშვა? ახლა მე დამიბრეს გაღანა. ბედად ერთი უავტომატო ბიჭი გაოჩნდა. ააშენებს ღმერთი! — დაანებეთ თავი. მე ვუყურებ, როგორ მიყავდა. რა უნდა მაგის წაყვანასო. შემეშვინა. ჩავიდი და ვუყურებ. მიუჭდა ის ბიჭი საჭეს, ერთხანს ეჭაჭურა-ეჭაჭურა და ქე არ დაძრა? — გუბნები, ნიჭირია ქართველი კაცი და არ ჯერათ.

ძვირფასო რედაქციო! გაუბ. დააუხსნა. იმ დღეს თუ ჰანძრთელებმა მიღწიეს ვაკის სასაფლაოზე, ბოლო გარეშებაზე, იქნებ დაგვეჩვენა ეს გამოცდილება. მე და ის უავტომატო ბიჭი ხომ არ ვართ მარტო ამ კუთხეზე მიწაზე. ჩვენს ბევრია და ხალხსაც იქნებ ეშველოს რამე?

საუკეთესო სურვილებით

ველოდი ჩაბრეული

ვხვლი

თხას დავეძებდი ლუგელას (ჩხოროწყუ) ტყეებში და მოულოდნელად ლოთი ქობალიას რაზმის მიერ გადაძალადი ორი ბეტეერი და ერთი ტანკი ვიპოვე. მოუწოდებ, როგორც სახელმწიფო შეიარაღებულ ძალებს, ასევე სამოგებს და კერძო კოლექციონერებსაც — ორ ბეტეერს და ტანკს გავცვი სამ მეწველ თხაში და ნახევარ ტონა კომბიკორმაში. მსურველი გამოგზავნოს ამავე გაზეთის ფურცლებზე. იქნებოთ! თოვლი თუ გადნა, იძულებული ვიქნები სახლში დავაყენო ტექნიკა. და მერე რა მოხდება, ღმერთმა იცოდეს.

დურუ რამზოვსკი

მეაბა

რაგინდ მშვირები და ტიტვლები ვიყთ ლოტკინის გორაზე მცხოვრებთ თოვლის მოსვლა ყოველთვის გვახარებს — „ციგობის გიფებს“ რომ იტყვიან — სწორედ ისა ვართ. თებერვალში პირველი დეკადის ბოლოს მოსულმა თოვლმა დიდად გამახარა და სხვენზე ავედი თოვლის მოსვლამ თუ გაახარა, სხვენზე რა გინდოდა, — იკითხავთ. სხვენზე სამი ბოქლომით სვეტზე მიბმული პაპისნაქონი ციგა მეგულდობდა, მაგრამ ამაოდ. პაპა ნიკო, ზედმეტ სახელად „იუზგარა“, თავის დროზე პირველ მოციგავედ ითვლებოდა მთელ ლოტკინის დასახლებაში და ადვილად წარმოიდგენთ გულისტკივის აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით, ამ ციგას ლოტკინის მიდამოებში ყველა ცნობს და მომპარავი, იგზე მხოვნელი, აქ არ გაუწევს მას ექსპლუატაციას. თუ ჩემი დანაშაუმა უნდა, უფრო მთაწმინდელნი და ნუცობიძის დასახლების გულშემატკივრები უნდა დამეხმარონ. ციგას სასარალო საყრდენები უთხოვარის წითელი ხისა აქვს, ზემოთა საყრდენები კი ვერხვის ხისა, რომელზედაც პაპა ნიკოს ხანჯლის წვერით 1897 წელს ამოუჭრია ეს ფრაზა: „კარგია სრიალი, ვით ღვინის სმიალი — ორივე გაამოს“. ცხოვრებით პაპა ნიკო საფლავში გადაბრუნდება, ეს ციგა ვლადიკავაში მორუზე რომ იყოს უკვე გადაცდილი.

ლიონიხა გელვანოვიჩი — პენსიონერი

ვამეზ სამსახურს

ს. შვირ ვარსამთელი სამხრეთი უმატურების მცდელობისათვის. მესაიდ 11 წელი რომ მომესა — მაშინ უკვე გულმტკიურების თავი აღამქონდა, მაგრამ ნასვამი ვი-ვაგი და შევცდი. ციხიდან გამოსულს შინაურები გარდაცდილი დამხვდა, რა გავაქეთო, არ ვიცო. არავითარი პროფესია, არავითარი ხელობა, არცერთი შეიარაღებული „სამოს-კენ“ არ მიმიწევს გული. თუ ვინმეს გამოვადებ, შემიძლია დავჩენო შუა, გადმოვთოვლო სახლი, ბასუნი გავცე სახლში ვინც დარეკავს ტელეფონზე. მირჩენია სამსახური მტკვრის მარცხენ მხარის დასახლებაში.

ალიოზა გოვოძე

მ. 6.

ვიციდი ნებისმიერი რაოდენობით შოშის ხის სახლებს, სხვადასხვა ზომისას. ტელ.: 36-94-13, თაზო

შპპიტხაო

რთვობა მანქანით, ასევე ყავის ნალექზე, მხელთე შეყვარებულთათვის. მხურველს ვთხოვთ, თან იქნებინა ყავა. ჩაწერა ცულუფნით: 29-48-05.

მენო

ვაგზადე

რთვობა შესაყვარებულ, ასევე შესაძლებელ ქაშოებს მაღასებით. უსაფრთხოება გარანტირებულია. ტელ.: 36-87-23. ლია.

Kin-Kila

დღეს ყველას მოგვგაგონია კარს შიმშილის საშიშროება. ყველამ რაღაც უნდავიღონოთ. თბილისში, უფთლუ-არსლანის მე-2 შესახ. ცეში გახსნილი ფირმა „კინ-კილა“ გაიხსნა: მარტის თვიდან ფირმა თავის ოფისში ხსნის „რაგატკის“ სროლისშემსწავლელთა 10-დღიან კურსებს. „რაგატკის“ მიზანში მსროლელნი პარალელურად გაივლიან მოქალაქეთა უსაფრთხოების დაცვის კურსებს. ჩვენი კურსებგავლილი (ნებისმიერი ასა-

კის ქალი, კაცი) „რაგატკის“ მსროლელი გარანტირებულად ყოველდღე 2 ხათის ნადირობის შემდეგ შინ მიიტანოს 7-8 ბელურა და 4-5 შაშვი, რომლებიც ასე მომრავლდნენ ბოლო ხანს ჩვენს ქალაქსა და მის შემოგარენში. ეს კი ორი დედალის ბადალია.

„რაგატკის მსროლელთა“ 10-დღიანი კურსები სულ რაღაც 17 დღიანი ღირს რაც 10 დღის შემდეგ მოგვცემთ იარაღის ტარების უფლებას. ჩვენთან შეგვძლება შეიძინოთ უცხოური

რეზინებით გაწყობილი „რაგატკები“, მრგვალი ქვებისმოძიება კი არც თქვენს გაგიჭრდება.

შრადი და მოქალაქეთა უსაფრთხოების დაცვის მიზნით, ჩვენსავე ოფისში, მკორე სართულზე არის პირამიდა, რომელშიც „რაგატკით“ მონადირეებს შეეძლება შეინახონ თავიანთი იარაღი. პირამიდის „რაგატკებით“ შეიარაღებული გაძლიერებული რაზმი იცავს იქნართ. რამდენიმე ადგილია დარჩა.

ამოღოვ ბილბორდის ნახატები